

Pagina 2

■ **ACTUALITATEA
PENTRU TINERET**

- „Primăvara culturală bucu-reșteană”
- Cântăreața Zerrin Ozer, la București
- Laureați

■ Scriitorul tânăr la maturitate

- Traian T. Coșovei: „Nu pot scrie decît ceea ce trăiesc”

Pagina 3

Pagina 5

■ **Cronica literară
de Al. Piru**

- Viața la țară

■ **Raportări la uni-versal**

- Fascinația lec-turii

■ **Proză de Victor Beda**

- **Constelații lirice** de Constantin Preda și Cristian Mugur Argeșanu

■ **Lyceum
Paginile 6-7**

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Scînteia
SUPPLEMENT LITERAR-ARTISTIC
tineretului

Anul VIII

Nr. 20 (347)

12 pagini — 3 lei

Simbătă

21 mai

1988

**Conștiința
socialistă**

În atmosfera de muncă și emulație creatoare, de puternică unitate a întregului popor în jurul partidului, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, activitatea politico-educativă constituie o dimensiune de o importanță deosebită, hotărîtoare pentru îndeplinirea în bune condiții a Programului partidului de ridicare a patriei pe noi și strălucite trepte de civilizație și progres. Recentă „Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale, ale muncii ideologice și politico-educative, precum și ale situației internaționale” jalonează, în chip magistral, rolul și necesitatea muncii ideologice și politico-educative, a educației tuturor cetățenilor patriei în spiritul deplinei responsabilități față de muncă, față de valorile societății noastre socialiste. Reliefînd idei de mare valoare teoretică și practică, adevărate instrumente în complexa acțiune de construire a socialismului în România, Expunerea rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu evidențiază necesitatea de prim ordin ca, în deplină armonie cu dezvoltarea impetuoasă a întregii țări, în toate domeniile vieții materiale și spirituale să se asigure ridicarea nivelului politico-ideologic, al conștiinței revoluționare. „De altfel, ceea ce am realizat în toate domeniile de activitate, aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu, este și un rezultat nemijlocit al activității ideologice și politico-educative”. Deci, o înaltă recunoaștere a rolului activității ideologice și politico-educative în amplul și remarcabilul proces de edificare a României socialiste, de traducere în viață a Programului partidului. Pornind de la această importantă recunoaștere, de la cerințele construirii cu succes, pe mai departe, a noii societăți, muncii ideologice și politico-educative i se circumscriu noi și importante sarcini. E necesară o sporire a forței activității politico-ideologice, o transformare a acestei activități într-o adevărată forță motrice a „SUPPLEMENTUL LITERAR-ARTISTIC”

(Continuare în pag. a 11-a)

Dimbovița, un riu care a renăscut, spectaculos, sub puterea omului

Fulgurări

Imn

Eu laud țara, frumusețea ei,
balada nașterii de neam român,
să aibă pururi florile temei
pe vetrele fierbinți care rămin.

Semințele și bulgării îi cînt,
frumoșii oameni, pruncii care vin,
căci tot ce văd și simt pe-acest pămînt
e dulce rod, de curăție plin.

Eu laud dreptul de-a ne ști mereu
noi înșine, partidul ascultîndu-l,
așa cum pururi am simțit că-s eu
alături de toți oamenii cu gîndul.

Laud ce-i viu și tot ce se desface
din visul nostru comunist spre miine,
străbuna vatră, cîntecul de pace,
izvoarele, cuptoarele de piine.

VASILE ZAMFIR

„Limba română este patria mea” — spunea poetul. Gîndindu-mă la patrie, ea mi s-a revelat a fi Poesia! „Ah! voi arbori, / ah! voi păsări... / ah! voi de cite ori zburăți din mine... / ah! voi patrii ale cuvintelor!” — apoi, am rostit. Poesia este patria ființelor/neființelor; ea nu are limite, și ceea ce mi se pare ciudat și, deopotrivă, misterios, atît de frumos, a fost gîndul că Omul este cel locuit de propria sa patrie de cuvinte, și nu numai de acestea! Cel ce își poate contempla propria sa patrie este un om liber.

Pentru a fi întru Patrie, poetul trebuie să se exprime pre limba sa, aceea care l-a născut! Să se exprime

în așa fel încît să facă din ea o limbă de circulație internațională!

Acesta este crezul meu despre Poesie și despre Lim-

ba, despre Patrie și despre Poet!

Patria și poetul

ba, despre Patrie și despre Poet!

Poetul este, deopotrivă, un om simplu, dar și un sisif, un ahile, un prometeu, privind marea / viața din fața sa! El este un ulyse tubit de o penelopa, de starea sa de spirit, perpetuă! Poetul,

ca orice persoană fizică, merge la concert simfonice sau de jazz, de rock-and-roll, la festivaluri de folclor, tot el vizitează mari com-

există noțiunea de „revoluționar de profesie” așa trebuie să existe și noțiunea de Poet. Poetul, prin esența sa definitorie, este un revoluționar. Astăzi, mai mult ca oricînd, a fi poet în patria ta, înseamnă a fi revoluționar.

Patria există întru Logos, iar Logosul întru Poet, ca spațiul de manifestare a cuvintelor! Orice patrie lipsită de poezi, nu mai poate fi o patrie! Orice întîmplări fericite ale cuvintelor, nu pot să aibă loc în poet decît cu ajutorul spiritului poporului său; acest spirit fiind, cum afirmă eseistul, vocea interioară a Poetului.

MARCEL ION FANDARAC

Pagina 9

■ **Dezbaterea noastră : Dialoguri despre etică**

- Participă: Ion Ianoși, Dan-Silviu Boerescu și Iulian Costache

■ **Poșta (ne)secretă a redacției**

- **Cărți traduse :**
Punctul de vedere al poetului

Pagina 10

Pagina 11

■ **Popasuri — Acolo unde pămîntul se sfîrșește...**

■ **Borges despre Borges**

■ **Tabela de marcaj**

Conștiința socialistă

(Urmare din pag. 1)

inaintării patriei pe calea socialismului și comunismului. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului: „În întreaga activitate politico-educativă trebuie să pornim de la Programul ideologic al partidului, acționând pentru realizarea în viață a tuturor prevederilor sale”. Promovarea concepției revoluționare despre lume și viață, a materialismului dialectic și istoric, a principiilor socialismului științific trebuie să fie baza întregii munci ideologice și politico-educative. Ca oameni puternic angajați în construcția celei mai stră-

lucite epoci din întreaga noastră istorie — „Epoca Nicolae Ceaușescu” — trebuie să dezvoltăm spiritul revoluționar în muncă, în gândire, în toate domeniile vieții, să promovăm noul ca pe o necesitate a dezvoltării societății noastre. Combaterea cu fermitate a misticismului, a concepțiilor retrograde, necesitatea formării la toți oamenii, în rindurile tineretului, a unor concepții sănătoase despre lume și viață dimensionează o altă sarcină importantă a muncii ideologice și politico-educative. Educația patriotică, cultivarea mindriei față de cuceririle revoluționare, evidențierea juse-

teței politicii naționale a partidului nostru, promovarea principiilor eticii și echității socialiste, ridicarea nivelului general de cultură a întregului popor, — iată alte câteva direcții și idei în ceea ce privește dezvoltarea, adincirea muncii ideologice și politico-educative — procese importante, de formare a conștiinței revoluționare, a omului nou. În acest generos și emulativ context, fiecărui creator îi revine nobila misiune de a participa activ la promovarea concepției revoluționare, a principiilor socialiste, a politicii profund umaniste a partidului nostru.

Ce e nou la teatru

Interlocutor azi

Elena Deleanu

DIRECTOAREA
TEATRULUI GIULEȘTI

— Stimată tovarășă directoro, vă rugăm să ne prezentați profilul Teatrului Giulești.

— Teatrul nostru și-a dorit un profil „popular” în înțelesul cel mai nobil al acestui cuvânt. În secolul tehniciștii în care trăim, credem că arta, respectiv teatrul, are datoria să ajungă la inimile, la sufletele spectatorilor. Umanismul pentru care milităm ne cere să participăm și activ la ceea ce facem. De aceea alegem acele lucrări dramatice din care să se poată realiza spectacole de mare accesibilitate, dată fiind și diversitatea publicului. Gama largă a spectatorilor cere ca „unitatea” profilului să fie formată dintr-o „diversitate” a repertoriului care să răspundă cerințelor tuturor vîrstelor și gusturilor. De la piesa pentru copii, la Shakespeare — publicul trebuie să găsească la noi ceea ce își dorește.

— Care este programul activității dv. teatrale?

— Programul teatrului își propune să transpună în fapt artistic maniera sa de factor care să contribuie la educarea și formarea omului zilelor noastre. Și, firesc, în acest demers ține seama de „profilul” pe care și l-a propus. Programul nostru cuprinde nu numai acțiunile legate de realizarea de spectacole, ci o varietate de activități menite să lărgescă permanent aria spectacolelor, să cunoască din sursă directă ce se așteaptă de la colectivul nostru.

— Teatrul Giulești întinsește, chiar dacă îmbătrânește cronologic, ca vîrstă. Cu ce idei de înnoire vă raportați la el?

— Cu ideea foarte veche de a încerca permanent să fie „la zi” cu ce se întâmplă în lume — cu exigența și „pretențiile” mereu sporite ale publicului. Vă asigur că simțim în căutarea permanentă și uneori găsim, noi forme pentru a ajunge la inimile spectatorilor.

— Ce înseamnă fiecare stagiune pentru dv.?

— O cursă contra-cronometrului spre ținta pe care ne-am propus-o. Un drum plin de bucurii — cînd izbutim, de amărăciune cînd nu reușim să-i multumim pe cei pentru care existăm.

— Este bine ca publicul să știe dinainte ce premiere veți avea?

— Publicul este rațiunea noastră de a exista. Și la fiecare început de stagiune, prin întâlniri cu spectatorii, organizate fie la locul de muncă, fie la teatru, prezentăm proiectele noastre de repertoriu, căutînd să le punem de acord cu cerințele publicului. De asemenea, cu ajutorul dv., al presei, facem cunoscut spectatorilor proiectele noastre.

— Oamenii vin la teatru ca să se simtă bine, să vadă actorii preferați, să vadă personaje reale. Publicul a făcut o adevărată pasiune pentru piesele contemporane.

— În ceea ce privește preferința pentru piesele contemporane, împărtășim cu totul pasiunea publicului. Este și a noastră. Ca dovadă, cele douăsprezece piese românești aflate în repertoriul curent din care zece sînt contemporane. Dar și noi, ca și publicul, înțelegem contemporaneitatea în sensul mai larg al cuvîntului. Pentru că și din clasici alegem acele piese care pot transmite spectatorului contemporan idei permanente valabile. De aceea nu uităm nici clasicii. Astfel, în cîrînd va avea loc premiera piesei „Regele Lear” de W. Shakespeare, cu Corado Negreanu în rolul titular, avînd în distribuție pe mulți dintre actorii îndrăgiți de public, și, de asemenea, se află în diferite faze de repetiție piesele „Constructorul Solness” de Ibsen și „Pescărușul” lui Cehov.

ARETA ȘANDRU

ACTUALITATEA PENTRU TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

„Primăvara culturală bucureșteană”

Săptămîna viitoare, în Capitală, se va desfășura suita de manifestări literar-artistice intitulată „Primăvara culturală bucureșteană”. Semnalăm, în avanpremieră, câteva acțiuni în cadrul cărora oameni de cultură și artă se vor întîlni cu publicul și vor dezbate aspecte importante ale creației contemporane.

● Luni, 23 mai, la Rotonda Muzeului Literaturii Române, va avea loc o expoziție-simpozion sub genericul **Vocația patriotică și revoluționară a literaturii române contemporane**. Participă: Alexandru Balaci, Dumitru Almaș, Nicolae Dragoș, Dan Tărbilă.

● Marți, 24 mai, la Teatrul Nottara, va fi organizată dezbaterea **CONCEPȚIA SECRETARULUI GENERAL AL PARTIDULUI, TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU, PRIVIND ROLUL ARTEI ȘI LITERATURII ÎN EDUCAȚIA PATRIOTICĂ, REVOLUȚIONARĂ A OAMENILOR MUNCII**.

● În aceeași zi, la Sala Majestic, se va desfășura recitalul de muzică și poezie patriotică și revoluționară la care vor lua parte poeți precum și soliști ai teatrelor lirice bucureștene.

ția eminesciană) pe adresa: Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, Botoșani, Bulevardul Mihai Eminescu, nr. 91.

Cintăreața Zerrin Özer, la București

În cadrul schimburilor culturale româno-turce, la București se află o cunoscută interpretă de muzică ușoară din Turcia, Zerrin Özer, împreună cu formația sa. Cîteva date despre cariera artistică: locul I la concursul de amatori organizat de T.V. din Ankara, cîștigătoare a „Premiului special al juriului” la Concursul internațional „Song — Contes” de la Castlebar — Irlanda, un recital la

Olympia din Paris. Printre discurile și casetele cele mai cunoscute: „Te rog”, „Noi și Voi”, „Iubirile”, „Îți doresc fericire”.

O prezentă agreabilă, o voce care impresionează. (C. R.).

Laureați

S-a încheiat cea de-a IV-a ediție a **Concursului național de proză scurtă „Marin Preda”**. Luînd în discuție cele 278 de grupaje de proze scurte înscrise în concurs, un juriu format din personalități ale vieții noastre literare a acordat 21 de premii, dintre care menționăm: premiul „Marin Preda” acordat de Uniunea Scriitorilor lui **Neculai Șerban-Părău** (București); premiul revistei „România literară” și al Comitetului județean de cultură și educație socialistă Teleorman a fost atribuit **Vivianei Prager** (București); premiul revistei „Viața Românească” — **Silvina Adam** (București); premiul Suplimentului literar-artistice al „Scintei tineretului” și al Comitetului județean Teleorman al U.T.C. — **Mihaela Popescu** (Sfîntu Gheorghe); premiul revistei „Luceafărul” — **Florian Troscot** (Roșiori de Vede); premiul revistei „Contemporanul” și al Comitetului județean Teleorman al sindicatelor — **Rodica Purniche** (Călărași); premiul Editurii Cartea Românească — **Maricica Babeș** (com. Tulnici, jud. Vrancea).

O veritabilă revelație

În a doua sa expoziție personală, deschisă la **Galeria 8**, tinăra **Mariana Leabu** prezintă o suită de naturi statice, portrete și peisaje. Stăpîna pe mijloacele artei sale, o colorisă autentică înzestrată cu un lirism delicat, Mariana Leabu aduce o notă de prospețime, discreție și nedezmîntită incre-

dere în mesajul artei sale. Artistă este o romantică-duioasă ce face apel la elemente-simbol elocvente: o floare, un copac, un turn, un amurg, o cîmpie. Limpezimea și ținuta stilistică a tablourilor Marianei Leabu împun o veritabilă revelație a unui spirit ce-și satisface prin pictură setea de cunoaștere, reverie și absolut. (F. P. MICȘAN).

„Porni Luceafărul...”

În Botoșani se organizează **Concursul de poezie și critică literară „Porni Luceafărul...”**, deschis autorilor debutanți în volum și celor care nu sînt laureați ai edițiilor precedente. Ajuns în acest an la ediția a XVI-a, concursul va fi finalizat în zilele de 14 și 15 iunie 1988 în cadrul manifestării „Zilele Mihai Eminescu”. Participanții la concurs vor trimite 10 poezii sau 1-2 microeseuri (acestea avînd, firește, ca tematică, în mod exclusiv, crea-

Lecturi fundamentale

Romancierul

Este primul dintre noi care, deducit la scris, are răbdarea să stea pe un scaun, la o masă de brad, și să scrie o poveste lungă de 300 de pagini. Un roman pe care noi, astăzi, l-am numi „roman-standard”. În cartea aceasta, apărută la 1863, se face și desface o lume, intru totul pusă la cale, tocmită pe la toate încheieturile de dumnealui Nicolae Filimon, epitrop la biserica Enei prin 1852, apoi „scriitor la Departamentul Credinței”, „conștopist” la finele aceluiași an, „pitar” după aceea și „ajutor la masa a doua”. Din biografia lui ar ieși, cu siguranță, un roman colorat intens cu vopseliile celui de-al nouăsprezecelea secol românesc. O structură sufletească din spațiul prea-plinului, Filimon cronicarul muzical, iubitorul de folclor, stilist în produse culinare, cu memorie uluitoare (dacă Văcărescu, Eliad, Alexandrescu sau Anton Pann ar fi făcut azi o poezie, miine el le-o recita ca pe apă), Filimon reporterul (cirtitor, cu opinie personală, necopleșit de Occidentul tehnicist) era la începuturile vieții sale literare, după cum spune Ghica, „un copilandru nalt, rumen, sprintenel, cu pletele de țircovnic”. În poza ce ne-a rămas de la el, om plin de duh și de veselie — calitate pe care numai Creangă le va mai plimba poate prin secolul trecut al literaturii române — îl vedem cu făcălie, scrutător, întrebător, altcumva decît cum ni-l spune Ghica. Probabil, romancierul avusese ideea de a trece pe la fotograf în lunile cînd ostenea pe filele primului roman românesc în înțelesul adevărat al cuvîntului — „Ciocoi vechi și noi”. Iar cînd ar fi trebuit să pregătească partea a doua a romanului său, despre „ciocoi noi”, omul, cît un munte, plecă pe alt tărîm, ducînd cu el o carte (poate mai multe). A fost el un balzacian? Iim! A fost, mai degrabă, pe potriva secolului său avid de personaje multe și caractere întortocheate.

Întîlniri cu cititorii

● Marți, 17 mai, la Institutul de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice din Fundulea și la Liceul agro-industrial din aceeași localitate, cercetători științifici, cadre didactice și elevi s-au întîlnit cu prozatorul **Mircea Nedelciu** și artistul plastic **Ion Dumitriu**.

● În cadrul manifestărilor culturale prilejuite de „Primăvara culturală arădeană”, a avut loc un simpozion cu titlul **Intervalul în discursul artistic**. Au participat: **Wanda Mihuleac, Florin Iaru, Andrei Pleșu, Dinu Flămînd**.

Cronologia ilustrată a fotografiei

Răspunzînd interesului pentru istoria fotografiei în România, **Constantin Săvulescu** semnează o interesantă lucrare cu caracter enciclopedic: „**Cronologia ilustrată a fotografiei din România, Perioada 1834—1916**”. Editat de Asociația Artiștilor Fotografi, albumul este primul de această factură la noi și compensează parțial lipsa unei lucrări de istorie a fotografiei. Prin ceea ce și propune — succesiunea cronologică de date, majoritatea inedite — cartea poate fi considerată o veritabilă cronică sociologică de epocă în imagini pe cit de sugestive pe atît de interesante. „Cronologia” marchează un moment de referință în istoria artei fotografice în România și este utilă tuturor celor preocupați într-un fel sau altul de acest important mijloc de informare și documentare — fotografia, element obisnuit al vieții moderne. (F. M.).

Traian T. Coșovei

„Nu pot scrie decât ceea ce trăiesc“

— Ești unul dintre poeții (nu prea mulți la număr astăzi, trebuie să recunoști!) ale căror cărți sînt citite cu real interes de către cei împătîmiți de literatură și, deopotrivă, comentate cu asiduitate de către cronicarii de specialitate. Ai — ca să folosesc o formulă convențională — în egală măsură „succes de librărie” și „succes de critică”. Crezi în poezia care are succes, audiență largă?

— Noțiunea de succes mi se pare destul de relativă: un indice vag, imprecis, mut în fața dimensiunii și statutului unei opere. A fost oare *Iliada* o epopee „de succes”? E suficient ca să realizezi precaritatea, inconsistența raportării opereii la umbra semantică a „succesului”. Dacă te referi însă la statutul poeziei în lumea contemporană, atunci aș vorbi mai curînd de importanța ei socială.

Poezia este un fenomen deosebit de vital, de încordat, de atent la pulsul uman și social al veacului. Dintre arte, mi se pare cea mai liberă pentru că se „expune” cel mai mult, pentru că se implică cel mai primejdios în labirintul ființei. Pentru că nu explică nimic... pentru că știe să lase umbre într-un moment cînd totul se cere explicat, demonstrat. Pentru că știe să se țină în gardă, prevăzătoare și retractilă, în fața științei și a filosofiei care o ademesc, o curtează, o ispitesc. Ca să-i sucească clovenței gîtul. Să-i lege mîinile. S-o poarte în carul de triumf al spiritului demonstrativ al sfîrșitului de mileniu.

Mi se pare cea mai liberă pentru că este cea mai apropiată de esența ființei umane. În fine, pentru că, deși poate fi folosită, ea se discolpă prin inefabila obscuritate ce pare a-i fi însăși esența. Prin ceața pe care o plimbă pe lucruri, pe vieți, pe evenimente.

Cîțiva i-au făcut gloria. În istoria ei, cîțiva au înarmat-o cu arme teribile. Alții i-au legat tînichele... au jucat-o la jocul cuvintelor... au schimbat-o pe spectacol. Cîțiva i-au prezis sfîrșitul. Limitele. Inexorabile. Teribile. Și totuși, Poezia a rămas vie. Povestea sfîrșitului ei e ca și povestea cu sfîrșitul lumii: nu vine niciodată!

Dar să mă întorc la întrebare. Nu succesul — care o transformă în marfă, o comercializează — ci audiența Poeziei mi se pare importantă. Puterea ei de a cuceri, forțele ei de a capta spiritul, de a adormi instinctele, de a face armele să tacă mi se par impresionante.

De aici aderența; de aici respectul cu care este ascultat poetul în lume. Și, uneori, neîncrederea, teama. De aici umanismul Poeziei și imunitatea omului care scrie la tot ce agrează ființa umană, statutul atît de fragil al acestei ființe. De aici situarea Poeziei, întotdeauna, în rîndul valorilor pozitive cu tot negativismul ei uneori manifest (vezi mișcările de avangardă poetică de pe la începutul veacului) și care nu este decît o formă de apărare. Arta marțială a Cuvîntului!

Motivația umană a actului creator, suportul existențial al operei, iată două elemente care adună oamenii în jurul poeziei ca la un foc inițiat. Mă încred în aceste două lucruri. Le acord credit înaintea succesului care ține mai degrabă de moment, de eferm.

În artă, succesul are chipul Meduzei. Mai fardat, mai rafistolat, mai imbiotor... mai hipnotic. Te împietrește, te adoarme ca pe-un strat geologic. E un cîntec de sirena care te dezleagă de catargul solitudinii, te debarcă în arhipelagul consenselor, te arsurzește cu acordeoanele lui... cu alăturile lui strălucitoare, maleabile. Te înacă în mașinile lui de spălat. Decepții... și toate celelalte.

Poezia tinerilor — deci și a mea — a avut ecou în critică, în rîndul cititorilor. Și nu mă gîndesc numai decît la opiniile favorabile. Uneori, negația, contestarea devin semnuri ieșirii din indiferență a celorlalți. În literatura contemporană avem o certă deschidere teoretică pentru receptarea fenomenului poetic. Un număr de critici importanți care au sprijinit afirmarea valorilor tinere. Important este și faptul că generația tină și-a format propriul ei critic literar: Valentin F. Mihăescu, Radu G. Teșosu, Radu Călin Cristea, Ioan Buduca, Mircea Mihăies, Ioan Holban, Radu Săplăcan, Constantin Sorescu, Alexandru Horia, Dorin Măran — sînt doar cîteva nume care se pot aminti. Ei au deja o individualitate stilistică, un criteriu al opțiunilor, o formație universitară solidă. Primele lor cărți au și început să apară. O mențione specială pentru criticul și istoricul literar Mircea Scarlat a cărui prematură, nedreaptă dispariție va lăsa un mare gol într-un domeniu în care puțini se încumetă. Prin el, poezia tină și-ar fi cîștigat dreptul la primul tom de istorie literară.

— Despre generația '80, din care faci parte (ca, de altfel, despre generații, în general!), s-au scris în ultima vreme extrem de numeroase articole prin reviste. Nu vreau, acum și aici, să încercăm dezlegarea acestui „nod gordian”. Cert este că la începutul anilor '80 și-a făcut apariția în literatura noastră un grup de tineri scriitori între care existau multiple și complexe afinități. Permișindu-mi să împrumut titlul unui volum de poeme (care aminteste de un alt debut, dintr-o altă... generație), vreau să te întreb dacă îți se pare îndreptățită, pentru condiția, poetului, formularea „singur printre poeți”...

— E un aspect care ține, cred eu, de sociologia literaturii. Dar și de intimplare, de hazard. Ideea de generație e o idee sensibilă, fragilă. Nu poate fi stivuită, aruncată prin vagoanele oricărui orgoliu. Totodată, ea nu presupune o marcă stilistică comună... trecută din mîină în mîină. Nu-i o idee de fumoar. Pînă acum cîțiva ani ni se reproșa că scriem aproape la fel. Fără individualitate. Dar azi, cînd fiecare și-a conturat un univers al său, un repertoriu de mijloace de expresivitate individualizate, chiar și un elev de liceu îl deosebește pe Mircea Cărtărescu de Florin Iaru, chiar dacă o revistă studențească publica, nu de multă vreme, o recenzie despre primul... cu poza ceiluilalt.

În preajma debutului, porneam cu toții din același mediu studentesc. Exprimam dorința de innoire artistică a celui mediu universitar generos, care avea cîteva reviste bune, cîteva cenacluri valoroase, extrem de vii, cîteva festivaluri de poezie unde ne întîlneam cu tineri scriitori din alte orașe. Ne cunoșteam pentru prima dată și eram surprinși că aveam preocupări și lecturi comune, idealuri apropiate. Mai existau, în momentul formării noastre, o serie de concursuri de debut punctuale prin „filtrul” cărora au trecut toate numele care se rostesc astăzi în legătură cu poezia anilor '80.

Pentru noi, ideea de generație se confunda cu aceea de camaraderie, de solidaritate literară, de prietenie... nicidecum un șperaciu cu care să forțăm ușile vieții literare. Pe deasupra, eram atît de naivi, încît, prin „generație”, înțelegeam grupul nostru de patru, cinci prieteni. Habar n-aveam ce traficăm... cum avea să se umfle termenul... să devină „concept”... să pleznească pe la încheieturi... să i se roadă manșetele de atîta folosință.

Și apoi n-am debutat chiar toți odată! Eu, de exemplu, am debutat printre primii. Adică primul... Uneori mi se reproșează... Aveam însă trei cărți scrise și cîștigasem premiul de debut, în același an, la două edituri (Cartea Românească și Albatros) cu două volume diferite. De altfel, mai erau cîteva dintre noi care, la momentul debutului, aveau început sau chiar terminat al doilea volum. În cîteva ani am debutat cu toții. Și Iaru. Printre ultimii. El, care scria de cînd era elev... frecventa cenaclurile... lîpea pe la gazetele de perete... Și asta spune cîte ceva despre „avantajele” intrării în grup în scenă! Pe drum, nu știu cum, se „afiliază” o grămadă de „colegi” de generație. Trenuri întregi... cohorte... triburi. Afabili, timizi la început, umectați de plăcere că-ți faci timp să le citești celuloza, că-ți pleznesc buzunarele cu dosărele lor, că te vîd prăbușit sub falezele lor de maculatură... și foarte grăbiți să te conteste, să te nege. După aceea, bineînțeles! Cu tot taraful de insinuări... Și cu manufactura de „radicalism”!

Mecanismul constituirii generației noastre este diferit de cel care a animat ge-

nerația anilor '60. Atunci era vorba de revenirea la cultură, la tradiție, după exagerările dogmatismului... după „minunile” proletcultiștilor care acum ne fac bezele... și sînt foarte îngrijorați de destînul culturii române... după ce n-au scăpat aproape nici un prilej de-a o trăda. Era, prin anii '60, un alt gen de solidaritate literară. Noi am venit pe un teren saturat de cultură, de traduceri bune, de universități aerisite. Nici unul dintre noi nu i-a citit pe Arghezi și Bacovia cu lanterna, sub pătură. Abia acum, cînd simțem noi înșine pe punctul de a ne maturiza gîndirea și scrisul, putem înțelege efortul de reconectare la cultură, la tradiție pe care l-a întreprins generația adolescenților curați și frumoși ai anilor '60, rolul extraordinar care îi revine acestei generații prin care cultura română și-a reluat mersul firesc! Cit de mult au iubit acei adolescenți de odinioară spiritualitatea românească pe care n-au părăsit-o nici chiar în momentele de confuzie, de ezitare! Ideea de generație se confundă superb cu ideea de resurrecție, de vitalitate.

— Cîte premii literare ai luat pînă acum?

— Nu întotdeauna premiile literare sînt „pulsul” valoric al aparițiilor editoriale dintr-un an. Ca să aibă prestigiu, un premiu trebuie să fie atribuit constant, cu regularitate, să fie acordat unor lucrări cu adevărat valoroase și reprezentative (de aici el își dobîndește tradiția), să prezinte, în fine, el însuși o valoare (nu poți acorda premii care să conștie în termosuri și mingi de fotbal) și să fie girat de mari personalități ale vieții culturale. Scade de aici regula și excepția și-o să vedem cum stăm.

În ce mă privește, să le numărăm împreună: unu la Uniunea Scriitorilor (poezie, 1979), două la S.L.A.S.T. (poezie, 1981, și critică literară, 1987), unu la U.T.C. (poezie, 1982)... două la prefectură, unu la școala de fete... poate doar vîntul să fi dărîmat unu, două... vorba lui Caragiale.

— Deci o „Cenușăreasă”: critica literară. Ce reprezintă practicarea acestui gen literar pentru tine — vocație sau... simplă curiozitate?

— Critica literară m-a tentat inițial ca exercițiu stilistic. Am descoperit cu surprindere că un gen arid, în aparență, poate vehicula atîtea figuri de stil. M-am apucat să scriu despre cărțile de poezie într-un moment de oboseală a criticii. Efortul de susținere, de impunere a tinerei generații fusesse considerabil. Nu lipsiseră adversitățile, deși eu cred că și contestările sînt necesare... dau relief. E plicticos să te împiedici la tot pasul într-un covor de cărți „remarcabile”, „excelente”, „importante”, „surprinzătoare”, „superbe” și tot așa. Ca să nu mai vorbim de capodopere. Aproape în fiecare an avem vreo două-trei... și dacă anul e bisect, chiar mai multe!

O idee mai veche bîntuia, făcea curent pe coridoarele vieții literare: trebuie scris numai despre cărțile bune... cele proaste... oricum le știm... să se descurce cum pot... să se salveze cine poate! Eu cred că trebuie scris și despre cărțile mai puțin împlinite, despre un eșec, despre un volum slab, inconsistent, neoriginal, indiferent de tematica lui... și de prestigiul autorului. Onestitatea opiniei este jurămintul de credință al criticului literar. De unde și delicia meseriei. Și, să nu uit, servituțile. Cosmarurile. Eu nu am scris niciodată cu prejudecăți sau răutate despre vreo carte slabă. În cadrul Cenaclului de luni în care cîțiva dintre noi ne-am format, sinceri-

tatea opiniei critice era cuvînt de ordine. Am rămas printre aceia care n-au uitat acest lucru.

A fi sincer e o formă de libertate. Nu-mi pot îngădui s-o pierd. Pînă la urmă am constatat că rubrica mea era foarte citită, chiar dacă mulți nu mi-o spuneau în față... așa, ca să mă menajeze. Aș dori s-o pot relua. De altfel, de aici a ieșit o carte care ar trebui să apară anul acesta la editura Eminescu.

Mai zăbovesc la această întrebare pentru a face o remarcă pe marginea criticii tinere. Se poate observa că frazeologia critică s-a mai limpezit după trecerea aisbergurilor terminologiei structuraliste, semiotice, cioclopedice, adormitoare. Se înregistrează, totuși, o criză a receptării literaturii tinere. Mai bine spus o criză a raportării fenomenului. Post-modernismul nu explică mai nimic. E ca și crima perfectă... nu lasă urme... amprente... nimic. E tot așa de adevărat că n-a prea explicat el multe lucruri nici prin literaturile europene care l-au întors pe toate fețele, l-au cirpit, i-au pus petice calde... comprese... L-au dezumflat și pînă la urmă l-au împachetat. Nu e mai mult decît o temă de seminar. Să-l invoci pe Ihab Hasan ca să-l explici pe Marin Lupșanu din satul lui e o performanță. Un adevărat număr de atracție. A contrariilor. Cu Ion Bogdan Lefter lucrurile stau mai bine. Critica l-a înțeles imediat... fără crize. Ceea ce nu-i puțin în ziua de azi!

De oricare parte a firului tragem, un lucru e limpede: postmodernismul e criza de timp a criticii de moment care a fost luată cam prin surprindere de evoluția poeziei. Oricum, aluatul se umflă... se lățește... ne ia de rever... Există și pători post-moderniști! Ei cum s-or descurca? Pentru că unele glasuri timide își fac curaj. Deocamdată pe la culturi. Post-modernismul e o mînușă prea largă... fără nici un deget. Apucă tot, dar nu ia nimic... îi scapă totul din mîină. Unii au răgușit suflînd în ea. Așa cum textualismul a răgușit făcînd vocalize pe degeaba. Cei talentați, cei inteligenți (Mircea Nedelciu și încă vreo cîteva) nu-l mai scot din cutie decît așa... la vreo ocazie... îl feresc de curent... îl mai lustruiesc pe ici, pe colo, prin punctele esențiale. Se decize... îi dau cu flit... îl prind cu ace de siguranță în căptușoala buzunarului.

Noi, poeții tineri, ne simțeam jigniți cînd eram acuzați că ne inspirăm dintr-o realitate străină. Eram vexați. Deveneam agresivi. Vituperam. Ne bilbiuam groaznic. Explicînd. Tocmai acum, cînd — iarăși vorba lui Caragiale — Europa e cu ochii pe noi, de ce să purtăm hainele care le-au rămas mici altora?

— Pentru că te consider, conform genericii acestei rubrici, „tînăr scriitor la maturitate”, cred că nu este prea devreme să te întreb dacă, în etapa prezentă a scrisului tău, simți că ai reușit să-ți constitui un univers poetic propriu. Chestiunea o supun spre discuție și criticului Traian T. Coșovei...

— Mi-e greu să vorbesc despre poezia mea. Ca și cum aș fi străin. Nu din fotoliul de orchestră al falsei modestii. Din arcurile lui convenabile. După aproape zece ani de la debut, nu cred că am izbutit o carte care să mă reprezinte pe de-a-ntregul. Mîini. Brațe. Detalii. Stări de spirit. Cîteva poeme. Poate... Cîteva versuri în mod sigur. Se spune că, după o viață de om, rîmii cu cîteva poeme care să spună totul despre tine. Poate doar unul singur. E cel mai fericit caz. Eu pe acesta îl caut, îl aștept de cîteva ani. Ne pîdim reciproc... ne suspectăm... ne vinăm fără milă... uneori ne atingem și apoi ne îndepărtăm. S-ar putea ca tocmai această așteptare să fie tema poemelor mele, universul meu, dincolo de decoruri. Și de absențe.

Critica literară a fost atentă la versurile mele... receptivă. Au făcut ce-au putut. Chiar și Eugen Barbu mi-a făcut cîteva observații cu care sînt de acord. Mai ales cele legate de *Cruciada întreprinsă*. O carte pe care ar trebui s-o rescriu, dacă aș mai trăi starea aceea, de atunci. E un fel de inadecvare a mea, un soi de infirmitate: nu pot scrie decît ceea ce trăiesc. Adică ceea ce simt.

În general, sînt egoist cu versurile mele; ne-am atașat, mi-e greu să tai cîte ceva. Dimpotrivă, aș tot adăuga Tone de detalii. Aș da vagoane postale de amănunte... povestea vieții mele. Cam așa ar fi poemul pe care mi-l doresc. N-aș vrea să fiu niciodată rezultatul unei conjuncturi... al unui moment. Aștea sînt îndoiele mele. Cred că din pricina asta am și scris relativ mult. Poate, într-o zi, va veni acel poem și va spune el singur totul.

Poemul de pe țarm

Cu o pătură veche pe genunchi,
cu ultimele registre ale companiei
maritime risipite de vînt,
cu nisipul tuturor vinturilor adunat în

ochi —
spălat de ploii, întebat de întrebări —
încotro se îndreaptă firul de fum
al sufletului tău,
încotro firul de nisip al cuvintelor

mele ?
Plouă și cuvintele se umplu de apă,
alunecă la canal — poate odată vor
întîlni oceanul.

Ninge și cuvintele îngheață și
pe luciul lor fragil
ies patinatorii cu eșarfe colorate.

Pe digul înalt, sfișiat de fialele
valurilor,
cu ochii legați de pinza vreunei
corăbii —
printre alge și scoici refuzate —
încotro se risipește firul de fum
al sufletului tău,
încotro grăunțele de nisip al acestui
poem ?

TRAIAN T. COȘOVEI

GABRIEL RUSU

CARTEA DE PROZĂ

Aspectele romanului

Am împrumutat ca titlu al acestui articol pe acela al celebrului eseu al lui E. M. Forster, care, sincer să fiu, m-a atras întotdeauna atât de mult, încât nu aş paria că de-a lungul timpului nu l-am mai folosit vreodată. E, de altfel, un titlu utilizabil în varii contexte, inclusiv în acela de acum. Cele două cărți pe care le am în vedere dau seamă despre fațetele diferite ale peisajului literar în epica românească de azi. Mă voi referi prin urmare și la literatura de introspecție amănunțită, dar și la romanul prin excelență „obiectiv”; la literatura consacrată actualității imediate, cum se spune, dar și la romanul istoric, în sensul de roman al unei istorii recente. (Fac această precizare din capul locului, întrucât, foarte adesea, printr-o greșită înțelegere a termenilor, scrieri cu tematica consacrată „obsedantului deceniu” — ce obsedantă a devenit această expresie! — sau perioadei de timp imediat premergătoare, sau imediat ulterioare și respirând încă aceeași atmosferă, au fost considerate a aparține romanului de actualitate, ceea ce nu e cituși de puțin adevărat). O carte este a unui poet, iar alta a unei prozatoare, „de meserie”. Interesant, tocmai aceasta din urmă este cantonată într-o narațiune prin natura ei lirică (nu și prin expresie însă), întrucât are în atenție re-crearea în spațiul epic a unor trăiri prin excelență subiective, în timp ce romanul aparținând unui autor afirmat inițial în lirică are o derulare trepidantă, reliefându-se printr-un anume ritm scadat și, uneori, accelerat al istorisirii. Romanul de analiză aparține uneia dintre cele mai bune prozatoare de azi, comparabilă valoric cu Gabriela Adameșteanu sau Dana Dumitriu, *Alexandra Stănescu*, iar titlul său este *Nevinovații*. Un titlu plin de tîlc, pentru cine a citit cu atenție cartea. Dacă privești lucrurile analitic, observi că fiecare dintre personaje are în felul său dreptate, fiecare pare în felul său călău și fiecare este în fond o victimă: acerba, trufașă, imprevizibilă, dominatoare, dar și ghinionista, slaba pînă dincolo de marginile ertate, ca să folosesc faimoasa formulă maioreșciană, năpăstuită exact cînd merita a fi aliatată, Iulia; acea fată urîț și osîndită să fie simplu spectator, în loc să aibă drepturile firești de actor în viața sentimentală, colegă de cameră a celei dintîi și prietena nedespărțită, prin urmare, cum se întîmplă cam întotdeauna între femei, și dușmancă de moarte în ascuns, vinînd să-i „fure” iubitul; Andrei, aparent atît de iubitor și înțelegător al Iuliei, aparența confundîndu-se la el adesea cu esența, nu mai puțin, un om de o opacitate condamnabilă, cu atît mai condamnabilă cu cît e voluntară, în a sesiza afectele reale sau, mai bine zis, lipsa reală de afecte a Iuliei pentru sine, mulțumindu-se de fapt să apuce o pradă incapabilă a lupta cu viața (nu este doar o stratagemă a Iuliei în obstinata ei afirmație că ea nu este „o luptătoare”, ci găsim aici o tristă, de fapt tragică prin consecințe, realitate). Un alt nevinovat este Gelu, adoratul transformat în adorator al Iuliei, justificînd faimoasa aserțiune că într-o poveste de dragoste este totdeauna unul care iubeste și unul care se lasă iubit. Gelu „se lasă” inițial iubit pentru ca mai apoi să iubească cu dispreț, patetic, sublim, zănat și, în ultimă instanță, zadarnic, pe aceea pe care nu știuse din capul locului să o prețuiască. Să recunoaștem, contextul cam seamănă puțin a romanță, meritul Alexandrei Stănescu fiind tocmai acela că, neocolind atari tipuri de situații „ca-n viață”, le tratează cu toată seriozitatea artistică.

Romanul este de fapt mult mai complex decît am sugerat pînă acum. În el există astfel și un fel de martori-comentatori, adesea ieșind ei înșiși „din

sală” și intrînd „pe scenă”, influențînd desfășurarea evenimentelor de acolo. Toți aceștia, Matilda, Nenea, ca și celelalte rude mai tinere ale Iuliei, sînt pe un post analog corului antic, prozatoarea înregistrîndu-le depozițiile cu detașare, respectiv, pînă la urmă, evidente (*Alexandra Stănescu* dînd impresia, în felul cum înregistrează diverse „voci” ce se interferează în discursul epic, că mai degrabă cochetează cu diverse tehnici ale romanului „corintic”, cartea fiind de fapt un excelent roman „ionic”, așadar unul de analiză așa-zicînd tradițional, de superioară factură). Tema adîncă de meditație ar fi aceea că nevinovatul poate fi și — privind aceleași lucruri din alt unghi — culpabil, inocența fiecăruia presupunînd o anume doză de vinovăție, de asemenea, a fiecăruia. Nimeni nu e scutit de responsabilitate, deci oricine este răspunzător, într-o măsură sau alta, de un eșec sau o dramă dar, nimic nu trebuie absolutizat, oricine beneficiînd și de explicații ori scuze. Această indicibilă îngemănare a circumstanțelor atenuante cu acelea agravante este sugerată prin creație, iar deloc pusă „în cuvinte” în cartea Alexandrei Stănescu, iar tocmai atare particularitate face opul ei de acum, ea și pe acelea care i-au premers, de altminteri, rezistent esteticeste.

Un alt roman, apărut la Editura *Cartea Românească* (cel al Alexandrei Stănescu s-a publicat la *Eminescu*), este *Strada Occidentului* al poetului *Nicolae Ioana* (care, pe de altă parte, este departe de a se afla la debut în proză). Din unelele liricului el nu a împrumutat decît o anume capacitate de a contura — în tonalități rafinat nelămurite, pedăindu-se pe sugestii abia perceptibile, punctîndu-se tresăriri, șoapte, căderi de umbră — o anume atmosferă enigmatică, dătătoare pe nesimțite de fiori, atmosferă cu rost de uvertură a unei discret-anunțate catastrofe. Dar și aceste daruri sînt aservite, să o spunem apăsate, unei anume funcționalități epice. Romancierul vorbește despre tragicele pămîiri ale inocentului *Petrică Ciobanu* (a cărui onomastică însăși sugerează o anume vinjosenie nepunctioasă: omul este fizicește solid clădit, în plan social însă îi e dat să joace rolul unei mingi de hohchei, pasate de ici-colo de cîțiva implacabili, absurzi în înfrîncarea lor, jucători). *Petrică Ciobanu* este o ființă hăituită pentru o culpă imaginară, pentru o identitate imaginară, „vinătorii” săi fiind *Subu, Roșcovanu, Rotofciul* și mai cu seamă *Andrei Bivolul*, care cată a-și demonstra propria inocență răpunînd un inocent.

În tot, cartea este o severă meditație implicită pe tema caracterului condamnabil al precipitării în atitudini și decizii.

Nu găsim, referîndu-ne la cele două volume, doar un roman de analiză și unul de factură prin excelență epică, ori un roman cu caracter istoric (în accepția termenului pe care am precizat-o mai devreme) ei și unul de actualitate. Este vorba — și acesta mi se pare a fi lucrul cel mai important — și despre două teme interioare, ca să zic așa, complementare. Una este aceea a erorii, rezultate din excesul de deliberare (cum era de așteptat de altfel în romanul de analiză, fără îndoială, protagonistul din *Adela* lui *Ibrăileanu* cunoaște mereu noi intrupări, concretizate în noi structuri cauzistice, făcînd gafe din obsesia de a nu face gafe, ratînd fiindcă prea întorc lucrurile și pe o față și pe alta), alta este aceea a erorii provăite din pripeală, din graba de a acuza și de a trece la fapte pedepsind înainte de a judeca. Aceasta va să se întîmple în romanul, cu o expresie a accluiasi *Ibrăileanu*, „burdușit” de evenimente.

Strada Occidentului de *Nicolae Ioana* și *Nevinovații* de *Alexandra Stănescu* sînt dintre acele cărți care ilustrează vitalitatea, dar și complexitatea genului „lung” în literatura română actuală.

VICTOR ATANASIU

CARTEA PENTRU COPII

Trei constelații

Am mai spus-o o dată; o repet, întărind ideea: de la marii clasici — *Alecsandri, Eminescu, Creangă, Delavrancea* — la valoroșii contemporani — fără a-i aminti cu orice preț pe „consacrații genului” — literatura noastră pentru copii s-a bucurat de o atenție specială, ea fiind temă anume ori solfegiu de virtuozitate pentru cealaltă parte a operei. Numai cînd ne amintim: „— Ghici? — Alune! — Nu. — Stafide! — Nu. — Năut! — Nu! — Turta dulce!” — și sufletul se umple de o răcoare nostalgică, duioasă, făcîndu-ne să retrăim crîmpele de fericire nebuloasă. Acesta este și motivul pentru care se cuvine un popas de inimă și recunoștință, pe care-l propun acum, aici, față de trei mari scriitori contemporani ce-au simțit că este de datoria lor să dea, alături de o însemnată operă adresată... adulților, și cite o carte din și pentru lumea copilăriei. Realizate cu mijloace și stiluri diferite, cele trei cărți — dincolo de valoarea estetică, sau odată cu aceasta — au o însușire comună: intenția inițială a conținutului lor de idei.

„*Caii albi din orașul București*”, de *Fănuș Neagu*, este metafora superbă a dorinței unui copil de la țară care vrea să cunoască lumea. După ce, evident, a cunoscut părți esențiale din „imediate apropiere”. A scos, mai întîi, soba din casă și-a plîmbat-o, în miez de iarnă, prin livadă, încălzînd pomii, stupii cu albine, staulul oilor, cocoul de lemn din creasta porții. Călătorînd cu o luntre-albie-de-spălat-rufe pe apa *Buzăului*, copilul ia apoi act cu o bătaie de inimă de ceea ce se află dincolo de privire. El trece, desigur, și prin acea inițiere fundamentală, de comunicare (și comuniune) cu rodul pămîntului — merele: „*Lepădă cămășuța, intră în mijlocul grămezii, căcînd încet să nu le zdrobească, și se cuibări, apoi se întinse, trăgînd cu brațele pe dedesubtul grămezii*” — așa cum, în alte întîmplări fiecare am țopăit, tot goi, ca niște zei-mărunți, în grămezile ametoitoare de griu proaspăt adus din arie. În buna tradiție a educației românești, cel mic este ajutat în acțiunile sale de inițiere de bunici și bunică, cei mai respectați și înțelepți membri ai familiei.

„*Unde fugim de-acasă?*”, de *Marin Sorescu*, propune tot un proces de inițiere în taina vieții. În stilul specific acestui scriitor aparte. Un fel de „*Decalog*” sau „*Abecedar*”, în care: „*Cineva poveștile frumoase le-a făcut aici de-a-ndoaselea. Vulturii merg prin zăpadă pe picioare, ca moșume Petru, iar găinile zboară pe cer cu aripi de-un metru. Lupul, oala, iepurele, animale fundamentale, intră altfel în poveștile principale. (...) Minunea aici pare nimic, asta vreau să zic*”. Și cu toate acestea, „*la o adică*”, *Marin Sorescu* nu e prins niciodată cu ocau mică. Chiar dacă ne poartă „*Hodoronc-Tronc*”, de la „*Polul Nord*” la „*Polul Sud*”, „*La grădina zoologică*”, „*În clocotul pietii*”, „*Pe fundul tuturor ploilor*”, îndemnîndu-ne pînă și la experiența „*Să îmbătrînim — de-o probă*”.

„*Întîmplări din grădina mea*”, de *Ana Blandiana*, propune o inițiere prin intermediul versului, în universul ludic al grădinii din preajma casei. Nu lipsesc însă, într-o viziune modernă, evocarea istoriei („*O vizită*”) invocarea *Timpului* („*Doină*”) și chiar o variantă restructurată a celebrei fabule „*Greierile și furnica*”. În „*Jocuri*”, poeta atinge, cu candoare, culmi de talent: „*Am putea să ne jucăm de-a căpșunile... // Sau ne-am putea juca de-a morcovii și pătrunjelii... // Sau ne-am putea juca de-a pepenii și de-a lubenitețele... // De-a cite și de-a cite ne-am putea juca / În grădina mea / Dar noi, de-o întreagă copilărie, ca fletii / Ne jucăm numai de-a fetițele și băieții*”.

„*Trei cărți, trei constelații fără de care cerul copilăriei — a celor mici, dar și a celor mari — ar fi fost mai sărac.*”

ION ANDREIȚĂ

Caton Theodorian și tinerii scriitori

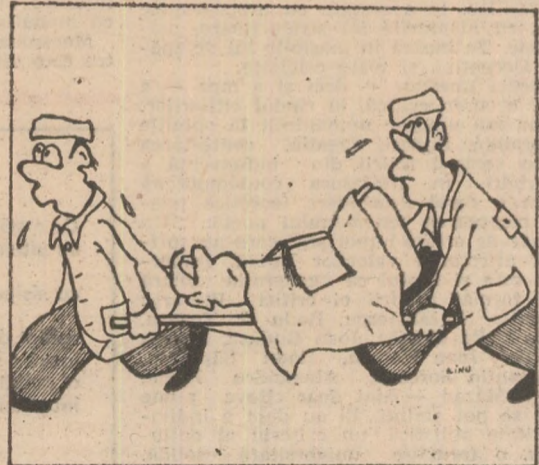
Raporturile lui *Caton Theodorian* (n. 1871 — m. 1939) cu tinerii confrăți au fost, așa cum rezultă din mărturiile, evocări și jurnale intime, de o perfectă cordialitate. Omul, desi era urșuz și bîntuit de bizareții, manifesta pentru cei tineri, evident inezestrați, sentimente de pretuire și permanentă încurajare. În calitate de membru în comitetul de lectură al Teatrului Național, de membru fondator și presedinte, mai multi ani, al Societății Autorilor Dramatici Români, a militat cu feroare și tenacitate pentru impunerea talentelor autentice în spațiul literar național și european. Simtea o nemărginită satisfacție intelectuală cînd descoperea, în manuscrisele încreditate, efort creator, talent, capacitatea de a amplifica tainele lumii și mai ales, scriitură demnă de reținut. O dovadă că lucrurile stau astfel o constituie epistola ce o trimite scriitoarei *Igena Floru* (n. 1892 — m. 1926).

fiica bine cunoscutului profesor și cărturar *I.S. Floru*, descoperită de *Mihail Dragomirescu* și impusă definitiv de *E. Lovinescu* și *G. Călinescu*: *Dirrecția Generală a Teatrelor*. Comitetul de lectură, București în 9 septembrie 1919, Domnișoară, Mai înainte de a depune raportul meu asupra piesei „*Fără reazem*”, țin să felicit pe autor pentru mulțumirea ce mi-a procurat permițîndu-mi să semnez că — în credința mea — lucrarea sa este nu numai cea mai de seamă din cite am citit de cînd sînt în comitet, dar și una din puținele opere însemnate ale literaturii noastre dramatice. Voi recomanda direcțiunii să-i dea locul meritat în repertoriul stagiunii acestela chiar, si cred c-o să am plăcerea de a vă aplauda cît se poate mai curînd, și de la rampă. Dar nu vă opriți aci. De la marele [dumneal]voastră talent teatral românesc e în drept să pretîndă și alte opere. Cu

omazii respectuoase. *Caton Theodorian*. Aceste aprecieri, existente și în raport, aparținînd unui bun cunoscător al *Thalicii* au stîrnit, după cum era și de așteptat, multe simpatii dar și unele rezerve. Piesa *Fără reazem* s-a reprezentat pe scena Naționalului bucureștean de mai multe ori, aducînd, de fiecare dată, un numeros public dornic de emoții estetice. Scriitoarea, din nefericire, a avut un sfîrșit prematur și tragic. O piesă. *La o curte domnească*, din care au apărut citeva fragmente în presă, a rămas nedefinitivată. E necesar să reamintesc de relațiile lui *Caton Theodorian* cu cei din epoca sa, deoarece *Stelian Cîncă*, biograful și editorul celui ce a scris *Bujoreștii*, omite anumite momente din biografia și opera acestui scriitor atît de interesant.

NICOLAE SCURTU

Cronica literară în linii frînte de LINU

Corneliu Ibrim, *Fulgere peste fluviu*, roman, Editura Militară, 1988.

Lectura romanului este atît de captivantă, încît cititorul se simte pur și simplu transportat.

de AL. PIRU

Acum vreo cincisprezece ani, Petre Stoica, autor până atunci a cam tot pe atâtea volume de poezii originale și traduse, se aventura într-o experiență, pentru mulți curioasă, de mic fermier rural în localitatea de pe Neajlov, Bulbucata. Experiența n-a durat mai mult de opt ani, dar a dat naștere poate celor mai reprezentative volume de poezii ale sale, cum sînt *Iepuri și anotimpuri* (1976), *Un potop de simpatii* (1978) și *Copleșit de glorie* (1980). Tema horatiană a vieții la țară din epoda a doua (*Beatus ille qui procul negotiis*) este aici exploatarea din plin. Nu cred că este livresc un poet care el însuși ne spune că munca lui a decurs după un program special: „Luni am instruit găinele apoi / am cîntărit lumina solară din fiecare ou / marți am semănat morcovi viitoare / cozi de cometă pe cerul bucătărilor / miercuri am ieșit la plimbare cu iepurii / am discutat împreună / despre / posibila interdicere a bombii atomice / joi mi-am defrișat barba iar seara / am ascultat broasca țestoasă depănîndu-și străvechile amintiri / vineri am primit în audiență cocșul / cerea extinderea curții / să poată ucide cocșul vecinului / sîmbătă m-am îmbătat cu Hesiod / în timp ce trîncăneam / despre ultimele cuceriri agro-tehnice / duminică după masă pe-o vreme cu ploaie / am participat la funeraliile cîrții”. Lucrul poetului e metafora, funeraliile cîrții nu-s decît galeriile ei subterane pe care le taie îngropîndu-se de vie.

Viața mea la țară, cea mai nouă carte a lui Petre Stoica, e un volum de proză și conține ceea ce autorul numește *Insemnările cultivatorului de mărar*, un fragment de jurnal începînd cu data de 3 octombrie 1976 și terminînd cu cea din 26 iunie 1977, un an fără trei luni și câteva zile. Insemnările sînt mai mult din Bulbucata, numai cîteva din București, de pildă cele privitoare la cutremurul din martie 1977 și înmormîntarea lui A. E. Baconsky, „papa Bac”, cel mai iubit prieten al lui Petre Stoica, alături de Modest Morariu, dispărut și el de curînd, cel mai des citat în jurnal.

Despre ce vorbesc însemnările cultivatorului de mărar? Despre diversele

munci agricole și domestice ca nutrirea iepurilor de casă și a orățănilor din curte, despre săparea grădinii și sădirea florilor și legumelor, despre rinirea cotețelor, despre pregătirea meselor și spălătul vaselor, despre mici întîmplări cu oameni din sat, de la fermă, primărie, dispensar și bufet. Sînt notate unele dialoguri de haz, de pildă: „— De ce bei, mă? — Beau ca să trăiesc. — Zău, bă? — Așa e, statul are nevoie de mine!” Autorul iubește animalele și caută justificări în diverși autori precum Schopenhauer („Mila pentru animale este în mod esențial legată de bunătatea caracterului. Cine e crud cu ele, nu poate fi bun față de oameni”). Alți treizeci de autori sînt citați cu cite o idee, un gând, o locuțiune celebră, o maximă, mult Camus, Cioran, Clement Alexandrinul cu al său *Pedagog*, O „gregueria” de Ramon Gomez de la Serna: „De n-am fi muritori, nu am putea plînge.”

Există diverse pasaje lirice, idei de poezie ce puteau fi dezvoltate, mici relatări de fapte, aventuri și visuri, glume, ușoare ironii, reflecții. Izolat în curtea sa la masa de sub nuc cu țuică de producție personală, poetul gustă plăcerile senine ale vieții bucolice: „Cit de puține îți

ajung pentru dreapta bucurie a inimii”.

La Bulbucata, se amuză Petre Stoica, coexistă pașnic următoarele mijloace de transport: autobuzul, bicicleta, calul, camionul, carul cu boi, căruța clasică, măgarul, motocicletă, roaba, șareta, tîrlia, trabantul și tractorul.

Aflînd că Nichifor Crainic (pe numele lui adevărat Ion Dobre) s-a născut la Bulbucata, Petre Stoica îi citește volumele, dar constată că „din fiecare vers crește aripa grea a plitudinii”. E. Lovinescu semnala, „cotropitoare influență a lui Vlahuță”. Un paznic de la ferma din comună susține că Nichifor Crainic ar fi fost căsătorit cu o germană din Banat.

Din cauza bărbii și a părului albit de timpuriu, necunoscutii l-au crezut o vreme pe Petre Stoica bănătean din Peciu Nou, județul Timiș, preot sau călugăr, o babă apelînd chiar la ajutorul lui spiritual.

Bîrfit de nevasta preotului adevărat cu blugi și motocicletă, deși are gard de peste doi metri în spatele căruia ar putea ascunde orice vizitator, poetul, ajutat de altfel neori în muncile lui de mama sa, duce o viață în totul decentă. Are la un moment dat doar dorința să-i apară în curte o femeie frumoasă, căreia să-i

culce în brațe un iepure. E mereu în admirația iepurilor nutriți cu lucernă sau ovăz: „Nu mă mai satur privindu-i. Iau cite unul în palmă. Îi simt puternica bătaie a inimii. Îi pun la loc sărutîndu-l spinarea de argint moale.” Altă pasiune sînt florile: „A înflorit unul din trandafirii sădiți de mama în vara anului trecut, Fir plîpînd, dar foarte frumos. Un desen al inginerilor. Mă aplec, și-l sărut.” Consătenii se prefac că împărtășesc și ei gustul scriitorului pentru mărar, dar în realitate consideră planta o buruiană oarecare. E clar că plăcerea de a cultiva a poetului e de ordin estetic și nu mai în ultimă instanță economică. Bucătăria nu-l atrage pe Petre Stoica: „Pierd, notează el, o groază de timp cu gătitul.”

Cîteva provocări: „Una dintre învățătoare întoarce capul spre mine scrîndu-mă lung, lung și gales.” „În urma mea pășește sprintenă A. Accelerez mersul, totuși mă ajunge. Ea, roșie ca sfecla: Știi ceva? Mi-a fost dor de dumneavoastră. Tac. Mie nu mi-a fost dor de ea.” „Desoapăr sub poartă un plic mare, umflat. Îl deschid: un buchetel de zambile roz. Atacul cărei frumuseți din Bulbucata? Poezie primită în alt plic cu titlul *De mine pentru dumneavoastră*: „Ai un suflet foarte bun / Cum să fac să-ți ies în drum?... / Nu știu ce poți să gîndești / Dar grozav mă ispitești. // În viața ta ciudată / Ai cunoscut o fată / De aceea nu ai pace / Ștînd că ea te place / Mi-am dat seama de pe acum / Ești un bărbat foarte bun... / Cînd nu te văd, mi-e tare greu / Aș vrea să te-nțitnesc mereu. // Joci table, nu-i de mirare, / A te distra, e lucru mare... / Ai mereu pe vino-neoacă / Și asta grozav îmi place // Ești genul care îmi place. / Eu vreau să te-nțitnesc / Și nu uita că-mi face / plăcere să-ți vorbesc. // Ești un distins știi bine / Ai succes și pace / De aia astăzi... / Curte îți tot face. // Te aștept cu nerăbdare / Dar nu pot să vorbesc. Aștept o întîlnire / Cu tine să glumesc”. Comentariu: „Vai de sufletelul meu!”

Nu sînt uitate visele. Într-unul sapă grădina cu Maiorescu, în altul e vizitat de Thomas Mann căruia îi dă merinde de drum. Visează ingeri cu pene de aur trecînd prin păduri. Străbate cîmpuri cu narcise în frac și cu o portocală în palma întinsă ca într-un tablou de Magritte.

Farmec inanalizabil al multor însemnări din care oferim un ultim citat: „Vreme splendidă. Verdele grădinii lucește cald în lumina aurie. Îmi îngrop fața în tufele de liliac înflorit. Mă simt tînăr și drept în viață. Fericirea de-a trăi departe de fumul și vinzoleala orașului.”

Viața mea la țară de Petre Stoica este o carte reconfortantă.

Pictură de VITALIE NEREUȚĂ, din expoziția deschisă la Galeria „Galateea”

RAPORTĂRI LA UNIVERSAL

Despre Opera lui Ștefan Bănulescu s-a spus că ar fi descins din Sadoveanu, D.R. Popescu, Fănuș Neagu și chiar Maria Preda. Ștefan Bănulescu e unul din rarii scrupuloși creatori de literatură, prin raportare la modele. Elementele interioare de realitate care intră în textura scrierilor sale (și mă refer cu precădere la *Cartea Milionarului*) sînt atît de puternic individualizate încît fizionomia lor (a scrierilor) pare să dezvăluie o altă lume, paralelă cu cea pe care o cunoaștem direct sau prin mediere artistică. Unicitatea *Cartii Milionarului* tîne, în primul rînd, de excepționala sa dimensiune estetică, ceea ce îi oferă perspectiva integrării în universalitate.

O analiză lesne de efectuat poate descoperi și structuri, ipostaze, reprezentări, raportabile la universal. *Cartea Milionarului* se deschide în cel mai pur stil western: apariția unui necunoscut pe o stradă pustie, (justițiarul solitar) într-un oraș ostil, întîmpinat de Milionarul „tras la patru ace”, (un Morgan, boss absolut care inițiază din umbră afaceri verzoase, etc.) care-l ia în primire în maniera cinismului american: „Ai venit aici ca să faci avere?” Tonul, acru și protocolar al discuțiilor, mercantilismul, spiritul abil-contabilizant al unor personaje pot fi ale lui Laban în relațiile cu Iosif, jocul de imagini reflectate putînd continua fără ca prin recensămîntul corespondențelor unicitatea operei să se clatine. Sensurile, habituale, recunoscutibile, sînt întotdeauna deviate spre altceva, spre meridiane spirituale nestandardizate, ce scapă intuiției noastre. Iluziile criptonimice sînt spulberate chiar de mărturisirile Milionarului care, în stilul facondei deconspirative a „provinciului”, oferă un plan edificator al mecanismului onomastic. Destinul personajelor e prefigurată de poreclă, de o convenție, asadar, iar existența lor e dissociată într-un timp de legendă și unul real, ferment și întăritor de legendă. Legende pornesc de la o întîmplare ori un dat personal, luînd amploare prin constientizare și prin autentificare cu noi dovezi coroboratoare. Legenda conferă stabilitate lucrurilor, e o formă de im-

potrivire asupra mortii. Aici intervine psihologia rurală de tip arhaic, care supradimensionează realitatea, întîmplările uzurpatoare de monotomie specifică activităților ciclice. O extensie etno-folclorică, în care principiul structurant îl constituie programarea, urmărirea, finalizarea și stabilizarea datelor introduse în computerul istoriei. Milionarul e un personaj parazit. Rolul său e de receptor. Trăiește retras pe o colină, într-o casă de marmoră, nu primește vizite, se tractivează cu o drezină. Iată un cadru de magnificență aparentă. Milionarul e un ins fără sceptru, indeterminant, Drezina sa e fracul, papilionul, gulerul scrobit de care are nevoie pentru a-si întări legenda. Complementarul său e generalul Ma-

cindu-se în vîltoarele unei vieți slobode. De aici începe povestirea lui Constantin Pîrdutul I, personaj hiperbolic, însemnat cu harul vrăjitoresc de a supune caii, întelegîndu-le graiul, cu o miraculoasă intuiție matematică și capacitate senzitivă. Redescoperă cifrele, unitățile de măsură, alfabetul, aplică calculul matematic în domeniul ecologic, geologic și hidrologic, restaurînd natura după plac, avînd la dispoziție herghelia utilizată și ca trupă de comando în răfuiele personale. Reducînd nivelul apelor, Constantin intră în conflict cu Andrei Mortu, proscris social, acuat într-un palat de papură în mijlocul apelor inexpugnabile. Tehnica de clarobscur și de potențare a realului este cu totul remarcabilă. Un personaj de alură demiurgică e Polider. Croitor măiestru și înțelept vorbitor, cu o inimă mare, înfățișare de profet, ris homeric, simțire paternă, baladesc prin maiestruțitatea staturii, modern prin vi-

nimic, este fără îndoială izbitor. Din fuga calului azvîrle peste miriști și lanuri, pantalonii, mesele și cațaveicile. Accentele sînt impetuoase, dezvoltînd construcții simfonice și picturale (stringînd cu o mină hăturile și cu aita maldărul de haine în fuga calului, sîntem trimiși parcă la imaginile înfățișînd carele de luptă olimpice). Care e răsplata osteneții lui Polider? O spune chipul său: iluminarea!

Metopolisul este un loc al ceremoniilor de ritual păgîn și creștin. Cadrul formalizat nu e decît ancila inovațiilor care se succed galopant. Ceremoniile au un caracter cosmopolit și diferențiat. Ceea ce în folclor se cristalizează în timp îndelungat, inovîndu-se lent și parțial, aici se produce liber și cu o uitate amănitoare. Setea de nou generează un cadru folclorizant intens și artificial, schemele tradiționale variînd elastic în raporturile de receptivitate la nou. Sărbătorile metopolisene încep odată cu povestea lui Filip Lăscăreanu, bizantinolog de reputație mondială, umilit în numele unei adorații fanatiche de către localnici. Fiecare destin e adînc implicat în istoria Metopolisului sau Dicomesei, localitate învecinată și rivală, în configurațiile lor intime. Ștefan Bănulescu este, după opinia mea, cel mai interesant creator de personaje din literatura noastră și unul din rarii scriitori care nu fac nici o concesie nesemnificativului, mediocrității. Condensarea valorilor semnificative trimite la pinzele lui Bosch. Oriunde ai pune degetul pe suprafața unui tablou, descoperi o lume sui-generis, a miracolului existentei omenești. Metopolisul, marea pinză expresionistă a lui Ștefan Bănulescu, încetează de a fi o zonă urbană, circumscrișă unor instanțe civico-administrative, pregnantă miraculoasă a personajelor infuzîndu-se determinant în structura sa specifică. Metopolisul înseamnă de fapt Milionarul, Constantin Pîrdutul I, Andrei Mortu, Polider etc. Decantarea, potențarea, transfigurarea determinațiilor realului, convertirea ficțiunii în plauzibil printr-o originală tehnică a deghizării, ingenioasele teșături în care sînt prîse, în culori păstoase, destinele personajelor, fraza, condusă cu eleganță, elaborată din perspectiva unei echilibrate plasticități, se adaugă însușirilor excepționale ale *Cartii*, impunînd, tulburător, fascinația lecturii.

DORIN MĂRAN

Fascinația lecturii

rosin, ins avut, cu morgă aristocratică. Rolul său e de transmitător, iar informațiile sale constituie istoria „secretă” a Metopolisului și a localităților învecinate: Dicomesia și Mavrocordat. Copilăria Ipei Roșii revelează un mediu arhaic și barbar: pînă la vîrsta de 15 ani, fetele nu primeau ghete, ceea ce în vreme de iarnă însemna claustrare și evitarea întîlnirii fiăcărilor care se întrecuau călări de Bobotează, răpînd fetele de măritat. Pripăsită în aurăria Fibulei. Iapa Roșie cunoaște fascinația prefacerii tezaurului în podoabe negociabile. Aurăria semnifică nu atît regresia valorilor matasale-mice, cu efegii și însemne heraldice cit replăsmuirea, actualizarea lor, adică una din însușirile creației. Iapa Roșie îl cunoaște pe armeanul Aram Telguran. Acesta îi vorbește cucernic și savant, în însurării baroce, așa cum o făcea Essex adresîndu-se Elisabetei în misivele de penitență și reconciliere. Mistica iubirii lui Telguran, ridiculă și înduoșătoare, e retorica jînduirii iubirii de pe poziția unei inimi fragile și a unui chip hid. Purificată de apele iubirii armeanului, Iapa Roșie se lasă sedusă de barcații, arun-

ziune. Polider reprezintă o culme în tipologia expresionistă din literatura noastră. Confectionează haine din diamie și face, în același timp, studii exhaustive de marketing, cu finalitate axiologică. Polider măsoară din ochi orice siluetă îl iese în cale, stabilizează în memorie informația și croiește preventiv. Acordă priorități în confectionarea hainelor, punînd în cumpănă nasterile, botezul, nunta, cumețurile, năpasta, moartea, moravurile, virtuțile, factorii aleatorii. Stabilirea priorităților e însoțită de copioase perorații moralizatoare, corective, justițiare. Polider e incredîntat că dragostea pe care-o pune în cusutul hainelor va salva subrezimea sufletului și-l va însoți spre izbăvire. Cu gesturi ample, întinde dimia între pragul casei și liziera pădurii, la croială jalonează pinza cu țărșuși, prima forfecare o face cu exhortație: „Acum, Polidere!” Ritualul pare mitic prin recordarea spiritului la fondul întreprinderii, actualizantă și eficace. O lamă a foarfecii alunecă prin iarbă, scateți și păpădie, cealaltă se deschide ritmic, spre cer. Efectul împerecherii planului teluric cu cel cosmic printr-o imagine iscată din

Constantin
Preda

Alint

truver imberb dar singur cuc
eu pling la masa mea de nuc
sub cerul liber in surtuc
crinul un' să mi-l usuc

și e o liniște de birt
pină și ceasornicele mint
fumăm aloe tei sau mirt
ca-n „băutorii de absint”

e chidă și zloată și zaț
trec tipe cu granguri la braț
in munți de-aș pune un laț
cerbul cui să-nhaț ?

s-au tras și ultimele storuri
soldații cîntă viața-n coruri
ce artilerii și onoruri
mă-mbăt și paul verlaine mă crede sub boruri

Cișmea subțire

toamne melancolice cu șerbi
rouă și-o cișmea subțire
dealuri mici trase de cerbi
numai șipot și iubire

crepuscul mov pentru cei duși
un fulger a împrejmuit grădina
caut lăcrișu cu mânuși
din care-a izbucnit lumina

trec generali cu pipe lungi de lut
prin vechea și cereasca gară
și-n semn de ave și salut
incepe blind să ningă-afară

și e o lună rară rară
cu raze liliput
și-o burniță sumară
cu șlepuri mici pe prut

Trebuie să treacă o vreme

trebuie să treacă o vreme
ca septembrie să adoarmă-n biserici
(plopî luminați de inele miri luminați de inele)
risipei să-i scrii cînd
băută e toamna de moarte și năfrămi o mie
seara in cătune pline de muzicanța armoniului

de aceea

lasă să fumege buchetul uitat in trăsură
scrisoarea sădită in gară
inelul rostit ieri

Septembrie e oaspetele

septembrie e oaspetele
pe care cred că-l aștepti
clipa dusă e cina / nubila ține oglinda
atletului ce iese din flăcări
leului ce sare prin cerc

focul arde fără grai
ceasornicul arată numai sutele
de ani

Troiță

de la genunchi in sus ești iulie toată
de la genunchi in sus ești numai urme de fragi
miez de vară tras pe roată
stea aprinsă-n cer de magi

de la genunchi in sus ești numai iulie
ochii tăi au cel mai palid mister
de la genunchi in sus — cerească abulie
ave purpură de făclier

lasă-mă să fiu gleznei tale ramul de mirt
lasă-mă să fiu gleznei tale stog și crăiță
cînd sub o bluză ușoară ca praful de spirt
o să-mi arăți cea mai sfîntă troiță

Victor Beda

Avatarurile unui „meloman”

„Ai 30 de ani și tot neînșurat. Inocentiu. Nu mai poți continua așa. Trebuie să-ți întemeiezi și tu o familie. Ești în faza în care te mai poți însura singur. Apoi babele și pe urmă... stii tu cine. Al cu cornițe și cu coadă. Miine, simbătă, sint invitate la noi citeva fete. Blonde, brunete, satene, cu ochii ca smaraldul, ca smoala, ca albastrul cerului. Vorba aia, la alegere. Noi dorim cu ardoare să-ți fim nasi”.

Inocentiu, în ciuda numelui, nu era chiar așa de „inocent. Înalt, suplu, cam prea slăbuț pentru cei unu și optzeci înălțime pe care îi avea, cu un păr des, negru ca pana corbului, cu mustați stufoase, lungi, aminteau vag un bărbat umblînd cu cositor în interiorul unei țingiri. Tinărul se simtea foarte bine cu statutul său de celibatar. Noroc că garsoniera lui elegantă nu putea vorbi ce de povestiri picante, cite declarații de dragoste făcute seara cu patimă se topeau dimineața cînd tinărul și partenera lui se pregăteau pentru prozaicul drum spre serviciu. Băiatul avea două slăbiciuni: sexul frumos și muzica. Mă rog, chiar dacă punem pe primul plan muzica, asta nu schimbă datele problemei. De fapt, a doua era așa, un fel de mijloc pentru a ademeni și cuceri. „Am o muzică de milioane” le încinta el pe credule. Într-adevăr, tinărul era un îndrăgostit de muzică. Stia zeci de formații, de cîntăreți, le cunoștea istoria, cum s-au format, cînd au debutat, în ce oras, cu ce piese muzicale, cum sint apreciate pe plan european, mondial, ce loc ocupă în topuri etc. Avea și ceva gust, nu-i vorbă nu-i plăceau stridentele, extravagantele, muzica aiurită care în loc să te odihnească, să-ți creeze bună dispoziție, te enervează, te irită. Avea cele mai teribile aparate. Cînd se învecheau își procura altele după ultimul jurnal. Venitul provenit din modesta-l slujbă era completat bine, ca să nu spunem substantial, din sumele rezultate de imprimări pe casete și vinzări de „scule” cumpărate pe preturi mult sub valoarea aparatelor, de la deținători care nu se pricepeau și se lăsau cu usurință păcăliți, cedînd în fata asalturilor verbale ale melomanului, care își etala larga gamă de cunostinte în domeniul aparatului muzicale. Fusesse în mai multe rînduri pe punctul de a se căsători, dar după afirmațiile lui, partenererele nu erau la înălțimea cerintelor mult prea stilatului și pretențiosului celibatar. După ce o fată locuise în garsoniera lui vreun an, hotări să aibă o explicație cu brunetul. „Bineînțeles, scumpul meu, dragostea-i frumoasă, tu te porți elegant cu mine, ca un veritabil domn, dar... as vrea și din partea ta un aport cît de cît la cheltuielile casei. Nu stiu ce să mai invoc cînd îi cer mamei bani pentru cele trebuincioase, care, în ciuda micii noastre gospodării, sint destule”. Băiatul o privi pe fată cu niște ochi mirați de parcă în fata lui ar fi apărut din eter o extraterestră. „Nu înțeleg, Monica, despre ce-i vorba? Contribuția mea e de natură spirituală, la urma-urmei cea mai importantă. Fără

sublima mea muzică, doar ai recunoscut și tu că-i parcă din vis, am îmbătrîni într-o săptămînă cît într-un an. Buna noastră dispoziție, dragostea noastră de viață, clipele minunate pe care le petrecem în această garsonieră mică, e adevărat, dar amenajată ca o locuință princiară, sint posibile numai datorită melodiilor pe care le ascultăm”. „Îmi place și mie, doar ai observat, replică cea care răspundea la numele de Monica, dar... vezi tu, iubitul meu, chiar și cele mai frumoase melodii nu tin de foame, iar tu, atît de fin și de pretentios, așa cum se cuvine, după spusele tale, să fie un artist, nu te mulțumesti cu orice. În concluzie, resursele mele sint epuizate. Retribuția mea e mică, mama m-a avertizat că nu mă mai finanțează, de împrumutat nu mai am de unde, așa că te rog să iei o hotărîre”. Fata se aștepta ca brunetul să-si asume un angajament că va contribui și el cît de cît la cheltuielile casei. Răspunsul fu cinic, lansat sub forma unui eufemism. „Am înțeles iubita mea, tu ai nevoie de un alt gen de bărbat. Eu, cu sensibilitatea mea, cu dragostea mea pentru artă, de loc materialist, n-am reușit să te conving că în viața adevărată, valoarea primordială sint nu bunurile lumesti, menite să satisfacă pe omul de rînd, ci cele spirituale. Dacă tu vrei să ne despărțim, n-am nimic contra”. „Nu te supăra. Inocentiu, vreau să-ți pun o întrebare, fiindcă tu insiști atît de mult asupra artei, culturii, bunurilor spirituale. Cum se face că de aproape un an de cînd sintem împreună, nu te-am văzut citind o carte și în afară de volumele aduse de mine, în inventarul „regesc” al garsonierei tale, nu se găsește nimic de citit?”. „Ce să-i faci, fiecare cu pasiunea lui. Așa cum tu devorezi carte după carte și n-ai putut să te îndrăgostesti de muzică, cum de fapt nu te-ai îndrăgostit nici de mine, nici în sufletul meu nu e loc și pentru muzică și pentru literatură, dar, oricum, îți mulțumesc pentru remarcă indirectă referitoare la lipsa mea de cultură, remarcă pe care o leg de testul pe care l-ai făcut deunăzi cu mine”. Fata, întrebîndu-l de Victor Hugo, Inocentiu i-a răspuns că nu stia vreo formație condusă de un bărbat cu acest nume. Cînd aduse vorba de Balzac, brunetul i-a replicat că probabil e vorba de vreun cîntăret începător, fără valoare, care nu figurează în nici un top. Cînd auzi despre doamna de Staël, celibatarul ridică mirat din sprîncene. „A, parcă am auzit de ea, e proprietara unei case de discuri prin Franța”. Monica își luă lucrurile și urîndu-i băiatului succes în „creația” muzicală, căci declarase solemn că vrea de „săptămîna viitoare” să se apuce de compoziție (era cel puțin a douăzecea săptămînă în care era „hotărît” să realizeze prima operă care, stia el, de la început va fi grandioasă). „In cel mult un an mă voi situa la nivelul cel mai înalt pe plan național, iar în 3-4 mă voi număra printre corifeii compoziției muzicale mondiale”, aprecia Inocentiu. „Nu, nu va fi vorba de rock sau de alt gen

de muzică ușoară, ci și de muzică simfonică. Ai văzut doar că nu-mi lipsește nici un mare compozitor din fonoteca mea de aur. Pînă la 30 de ani am tot acumulat, în anii imediat următori vei asista la dezlăturirea imensului meu talent”. Fata nu-și putu ascunde un zîmbet ironic. Pe planul problemelor practice, brunetul avea pregătită o altă „partidă”. Găsise o admiratoare care se topea după el și muzica lui.

„Fiind fată de gestionar al unui mare depozit alimentar, asta nu imi va pune probleme de subzistentă”, gîndea el. Idila nu dură mult. Cum Inocentiu primea des telefoane de la tot felul de admiratoare, Cătălina, care nu vrea să-l împartă pe meloman cu alte „fete de la conservator” pe care le interesează „arta pură”, după spusele tinărului, îl părăsi, nu înainte de a scoate din frigider roata de cascaval și salamul de Sibiu dăruiit de bunul tată cu o zi înainte, pe care le îndesă în pungă de plastic, peste obiectele sale de uz personal.

Inocentiu se învoui în cele din urmă, după citeva amînări, să onoreze tinărul cuplu cu prezența sa. Cele patru domnișoare țineau mult să-l cunoască pe acest mare „meloman”, „compozitor” debutant, dar toți sint compozitori, suflet ales, deținător al uneia dintre cele mai mari și rafinate colecții de discuri și casete din țară. Cînd tinărul își făcu apariția, cu aerul său distrat, boem, trecînd cu privirea peste capetele fetelor ca și cum în cameră n-ar fi existat niste fiinte omenesti, ci doar citeva tablouri și acelea fără valoare, tinercele scoaseră parcă la comandă un oftat. „Cîtă distincție, cîtă superioritate”, se desțăinui Corina prietenei sale care nu-si putea lua ochii de la insolita apariție. Un cap semănînd cu Eminescu, privirea vișătoare, fruntea înaltă, buzele senzuale, bărbia frumoasă, rotundă. (Mustata și-o mai scurtase, după ce un coleg nu prea duse de multe ori la biserică, îl zise într-o zi: „Cu părul ăla lătos, cu mustata asta lungă și îndoită la virfuri, mai cu seamă cînd uiti să te și bărbiești, semeni exact cu un lingurar”). „Vreau să vă fac o surpriză. O să vă prezint un mic recital din tot ce a avut mai valoros muzica anului trecut. Scula asta a prietenilor mei e cam rablă, dar totuși vă veti da seama cît de cît ce înscamnă adevărata muzică. După micul concert care avu darul să le extazieze pe fete, urmară explicații savante, detaliate despre fiecare formație, cîntăret, date cu un aer de superioritate nonsalantă. „Domnule Inocentiu, dv. sinteti o veritabilă enciclopedie de muzică ușoară”. Tinărul își încrעי puțin fruntea, semn că ceva l-a deranjat. „Eu, stimată domnișoară, sint în primul rînd un îndrăgostit de muzică bună. In fonoteca mea am nu numai muzică ușoară, ci și sute de bucăți de muzică simfonică, de cel mai mare rafinament. Am în minte planul unei lucrări despre muzică, în general, și despre cea ușoară, în special. N-as vrea să fiu cumva confundat cu un pusti

doar lemnul rotit
priveghind strălumineze
a simbur
la sfișierea sfîntă a fiecăruia către sine.

Torță vie

Și cum adică ? Incandescentă
Nu poate fi decit roșie ?
Dar ce facem cu iarba,
larba albastră ?
Melodia germinăției ei solare
E incandescentă ;
Și nu e roșie...
Dar ce facem cu cintecele,
Portocalii și verzi, ascunse
In toate buzunarele
Inimilor noastre ?
Și mirarea... Alba mirare
Arzînd transparent in ea însăși.
Căci iată, abstractizăm de atita vreme
Rosturile materiei,
Incit lacrimile culorilor
Nu se mai deosebesc
De cele ale Pămîntului.

Rostuire

Să dăm timpului geometria cireșelor
și să ni-l prindem la urechi,
sălbaticie drumuri rostogolind
din carnea sa de piatră moale.

Intru săvirșirea acestui sărut,
să frîngem arșița in pași,
lumina singeriu nedestrămînd-o
decit in gînd :
rostuire in trupul desculț al secundeii

blondă ardere inlăntuită in vinturi
să ne sprijine fruntea in palmă,
cum ninsori necăzute
trăgînd cu dinții de cer

Să dăm timpului geometria cireșelor —
roadă renăscînd dinlăuntru său,

care cunoaște pe de rost câteva zeci de formații și de cîntăreți. „O, nu“, roșiră aproape în cor cele patru fete. „Pentru mine, muzica e o pasiune, a doua natură. Păcat că n-am timp să scriu, dar sint convins, cronicile mele muzicale ar fi pentru presă o adevărată mană cerească. Cele ce se scriu sint niste banalități. Se vede de la o postă lipsa de profunzime, de studiu și, de ce să nu spun, de înțelegere a sensului ei și mai ales a sufletului celui care a compus-o sau care o interpretează. Am devenit atît de sensibil încît atunci cînd, ascultînd un concert, în orchestră se face o greșală, aceasta mă călcă pe nervi. Nu mai rezist, părăsesc sala. Prezența mea la un concert a devenit un prilej de teamă pentru interpreți. „Iar a apărut ăla care sesizează cele mai mici deviații de la note, îi avertizează dirijorul. Vă rog, fiți deosebit de atenți“. Mi-a spus unul din cei de la filarmonică. Le e o frică extraordinară să nu cumva să fac publice, să scriu despre gafele pe care le fac unii dintre ei. Musicologii au aflat de mine și mă tot invită la Uniunea lor. I-a uimit finețea urechilor mele, profunzimea aprecierilor mele critice. „Dar dv. cîntați la vreun instrument?“, întrebă una dintre fete. „Cum să nu, la pian, de la vîrsta de 6 ani“. Mințea, nici nu pusese degetul pe vreo clapă în viața lui. Să revenim din nou la problemele practice. Băiatul studiase cu ajutorul celor doi soți „partidele“ care i se prezentau în seara aceea. Trei dintre fete, cele brunete, nu duceau lipsă de farmec. Atrăgătoare, corp frumos, elegant îmbrăcate, cu gust, fără stridente. Două studente în anul III și una economistă. Vorbeau frumos, dovînd bun simț, o oarecare cultură și în același timp modestie. Ce folos că pentru celibatar nu prezentau interes. Fete de funcționari mărunți, cu familii numeroase, greutăți, nu aveau nici una perspectiva de a deveni locatară a garsonierei melomane, nici măcar pentru o săptămînă. A patra, o blondă drăguță, puțin cam stearsă, dimpotrivă merita atenție. Cuplul îl pusese în temă. „Fii atent, taică-său e un fel de stab nu știu pe unde. Locuiește cu părintii într-un splendid apartament în zona ultra-centrală a orașului. Televizor color, video, mașină ea, mașină babacii. În plus, părintii îi amenajează un apartament cu două camere în vederea eventualei căsătorii. Tu nu prea ciștești, dar e în «Lucașfăruș» lui Eminescu un vers care ți se potrivește și ție perfect în momentul de față: «Ei, Cătălin, acu-i acu, ca să-ți încerci norocul». Ce-i drept, fata n-are facultate, dar se pregătește pentru examenul de intrare la A.S.E. Deocamdată lucrează ca operatoare la un institut de calcul. „A, ăsta nu-i un impediment. O aiut eu să intre la facultate. Am doar relații peste tot“. „Cu excepția filologiei, unde nu prea te simți tu în apele tale“, remarcă cu ușoară ironie tinărul soț. Celibatarul nu se supără. Pe un ton calm, solemn, le zise: „Citînd și studiînd din răspuneri cu capacitatea pe care știi că o am, vă voi dovedi că într-un an, voi fi în măsură să scriu în orice domeniu, în orice gen literar: poezie, proză scurtă, romane, dramaturgie...“.

Pentru tinărul cuplu situația devenise ilară, dar nu dorea să întindă mai departe coarda, mai ales în preajma întîlnirii cu fetele. Dimpotrivă, nu pier-

dură ocazia pentru o nouă flătară. „Te credem, Inocențiu, așa cum la nici 30 de ani ești un muzicolog desăvîrsit, nu ne îndoiim cituși de puțin că vei deveni într-un timp record, un om de litere redutabil. Ce nu face omul cînd are voință de fier ca a ta“. Tinărul începu ofensivă. Blonda se consideră handicapată încă din start. Mai ales cînd dădu ochii cu cele trei contracandidate, frumoase, cu studii superioare sau în curs de a le realiza. La un moment dat, regretă chiar că venise. O mas-caradă, asta îi păru totul. Timiditatea, rezerva pe care o avea cînd trebuia să vorbească în public, erau un alt mare handicap pentru Desdemona. Cînd atenția de care se bucura fata cu părul de culoarea aurului vechi, fu evidentă, celor trei brunete le pieri întregul elan. „Probabil că-i dintr-o familie mai deosebită. Am auzit eu ceva“, remarcă una din brunete. „Că ea, vorba aia, remarcă Corina cu răutate, n-are nici sare nici piper. Asta-i unul care umblă după avere“. După o săptămînă de la întîlnire, blonda declară părintilor că e îndrăgostită și că nu poate trăi fără Inocențiu.

„La 20 de ani, nu-l prea de vreme, draga mamei, pentru mărițiș?“. „Dimpotrivă, lumea zice că e cea mai potrivită vîrstă“, replică cea cu numele soției lui Othello, Inocențiu se „îndrăgosti“ și el lulea de fata singură la părintii, dar cu bunuri la care de mult visa. La scurt timp după nuntă, care avu loc la cel mai elegant restaurant din localitate, melomanul se văzu promovât în funcție, proprietar de apartament, cel drept micuț, dar oricînd în perspectivă de a deveni mult mai spațios. Termină cu succes (pe banii babacului) școala de soferi, trecu cu brio examenul pentru obținerea permisului de conducere, puse stăpînire pe cele două mașini pe care le schimbă zilnic. Casa babacului, unde tinerii stăteau majoritatea timpului, se muzicalizase total. Melodii de pe toate meridianele, cîntate de cele mai celebre formații, cîntăreți, umpleau de bună dispoziție, altădată de nostalgie, inimile întregii familii. De mult, în soborul apartament nu mai fusesc atîta veselie. Pînă și vecinii stiau pe de rost întregul repertoriu muzical al tinerii perechi. „Nu vă supărați, ne place și nouă muzica, dar vă rugăm să analizați dacă totuși nu-i prea multă și mai ales prea tare“, remarcă într-o zi o vecină de apartament. Mama Desdemonei, de altfel o femeie de treabă, se angajă, roșindu-se ușor, să reducă gradul de „poluare fonică“, în apartament, dînd posibilitate vecinilor să se odihnească. Îi rugă în consecință pe „meloman“ să-și mai „regleze“ sculele. Atunci fu prima oară cînd Inocențiu se dădu în petec „Uite ce, mamă soacră, viața mea e muzica, eu nu pot renunța la ea. Dacă vecinii ar auzi zgomotele ca urmare a bătailor pe care le aplic nevestei ori cîntecul răgusite de betiv, le-as da dreptate, dar muzică? Să fie bucuroși că au posibilitatea să audă melodii de un asemenea rafinament“. „Bine dragul mamei, dar oamenii au griji și necazurile lor, nu întotdeauna le arde de muzică, oricît de bună ar fi ea“. Tinărul făcu un gest a lehamite, de om neînțeleș și continuă să-și delecteze pe vecini cu melodii de pe tot mapamondul.

Se mutară în apartamentul lor cu două camere, mobilat după ultimul jurnal. Mămica

avea grija ca porumbeilor să nu le lipsească nimic. Desdemona nu gătea însă la nivelul unui artist. Omul era pretentios la muzică, dar nu mai puțin la partea prozaică a gastronomiei. În plus, mica locuință nu dispunea de confortul celei a bătrînilor. Mașinile nu-i erau nici ele la îndemînă. Socrii, Desdemona îl adulau însă pe Inocențiu. „Ce băiat fin, cult (bătrîni nu stiau că melomanul nu reusise să citească o carte, cu excepția celor școlare și acelea cu chiu cu vai, pînă la matura vîrstă de 30 de ani). „Stăpîn“ pe situație, înșurătul începu să devină arrogant, mai întii cu colegii de serviciu, apoi cu proaspeții și iubitorii lui socrii. Chiar și cu Desdemona. „Admiratoarele“ îl sunau fără nici o jenă, iar cînd tinăra-i soție, cu glasul-i sugrumat de lacrimi îl rugă să renunțe măcar acasă la asemenea convorbiri, melomanul îi replică: „Așa-mi trebuie dacă am luat o fată care nu are măcar idee ce înseamnă arta. Să-ți intre în cap că e vorba de persoane cu care eu lucrez, crez în domeniul muzicii, nu-i vorba de lucruri la care mintea ta lipsită de orizont se gîndeste“. Fata continua să sufere în tăcere, în timp ce brunetul, după o planificare strictă, se întilnea la garsoniera pe care, pentru orice eventualitate și-o păstrase, cu pretioasele sale colaboratoare. Următoarea etapă fu aceea cînd în putinele ore ce i le „dedica“ Desdemonei, începu să-i povestească despre personajele feminine atît de inițiate în muzică, în arta de a conversa pe care el le cunoscuse în decursul timpului. „Tu dragă, nu te pricepi la nimic. Niciodată nu o să înțelegi un suflet de artist“. Relațiile între soții deveniră din ce în ce mai încordate. Tinăra era în culmea deznașdejdiei. Insultată, umilită, negliată, uitată de mult ce înseamnă un zimbet. Bătrînii încercară cu mari precauții să îndrepte, cît de cît stările de lucruri. Apelară și la părintii băiatului. „Nici înainte nu era chip să-i ajungi cu prăjina la nas. Acum, cînd e admirat din toate direcțiile, cînd ce visează azi, mine devine realitate, de cînd dispune de toate binefacerile civilizației, nu mai e chip să te înțelegi cu dînsul. Noi n-avem ce-i face, mai încercați dv.“. Cînd Inocențiu începu să lipsească noaptea, motivînd că are de ascultat muzică de ultimă oră, lucru pe care nu-l poate face acasă din cauza vecinilor, Desdemona n-a mai răbdât și i-a spus ce avea pe suflet. „Ești un fanfaron, cu cabotin, un închipuit și, în plus, un mincinos de cea mai ordinară speță. Doar vecinii de la garsonieră mi-au povestit despre audierile tale muzicale nocturne, pe care le organizezi cu băuturi luate din această casă și cu fete aduse de tine de la «Conservator». Probabil că este o denu-mire actuală a parasutelor. Se aud noaptea nu lieduri, simfonii și nici măcar cantonete, ci cîntec de petrecere pe care tu le detești considerîndu-le «țigănești», țărănești“.

Inocențiu se făcu vinăt de furie. „Tu, o inculță, o afoană, să-ți permiți să-mi spui mie asemenea lucruri? Tu, care nu știi să deosebesti o melodie de «Modern Talking» de una cîntată de «Bonney M» sau de prăfuitul Gumbay? Și-i dădu două palme care o expediară pe neajutorata-i soție în colțul opus al camerei. Orice început are și un sfîrșit și acesta fu epilogul „traului pe vătrai“ al brunetului în casa în care la început a fost adulat.

SECVENȚE LIRICE

Cristian Mugur-Argeșanu

Să alunece

In fumul vieții, altar pe fîntînă
Cînd intri înfășoară-te cu lumina de marmură
Cuvîntul, precum roua nuntirii
Să-ți fie cearcaful nopților cu muzici celeste
Și treptele părului tău lasă-le-n voie
Să alunece, să cadă...
Luna îți atinge buzele
Și te face ghem, îți aduce
Genunchii la gură pentru sărutul
Dintii picătură de ploaie
Radiînd imensul crin al singurătății.

Liniște gri

Singurătatea curge în tot locul
Aprinde-ți o lampă a fulgilor albi
Speranță în frig și așteptare
Liniște gri singurează
Lingă seară
Mărăciun roșu de sticlă
Pe umărul norilor răsfrînt
Curge liniștea în tot locul
Azi, în cerul instelat
Rază alunecînd pe văzduhul așteptărilor.

Între oglinzi

Gindurile ard
Între oglinzi
Ca o gheară
Descătușată
Înaltă, palidă
O inserare
De tăcere lovită
Ce poruncește:
Să înflorească crinul!

TITI CEARĂ — „Moara de apă“

Și ardem așa, incandescent,
Fără să ne dăm seama,
Cu tot și cu toate
Exact în miezul Curcubeului.

Narcis

Pentru că-mi întind
Ramurile ochilor mei
Înspre tine,
Le înfig în trupul tău dur
Mîșînd că te mîngîi.
Cît de adînc te-am rănit
Niciodată nu-mi spune,
Căci dulcea sare
A ochiului meu drept
N-o să se mai anine
De porii obrazului tău,
Și nici ochiul meu sting
N-o să te mai lovească,
Ucis în întiile
Nopti albe.
Ci tu doar întoarce-mi-le
Pe toate acestea,
Sălbatică ogîndă
În care, de atîta timp,
Mă nării.

Atinsul de val

Eu calc cu tălpi
Pe timpanul mării,
Ca să nu-mi știe teama de trup,
Teama de propriul meu lut...

Ea calcă în valuri auzul meu viu,
Otravă puternică și înceată
— luminare de plumb aprinsă
la căpătîiul rînilor deschise —
Care lovește în spațiul meu
Ca într-o amforă fără taine,
Ca într-o amforă plină-vîrf cu ecouri.

Nerostuire

Suflet cu aripi de plumb
Încuibat rotund în palmă:
Pină și degetele se miră încet,
Desprinzîndu-se unul de altul.

BRÎNDUȘA CASANDRA MIRCEA
elevă, clasa a X-a, Liceul „N. Bălcescu“,
București

Timpul

Timpul — metaforă în gloria uitării
Suflete imbibate cu vară
Apus nebun — Privește!
O mie de fluturi albi
O mie de stele
Neantul și vîntul aburos
Trag cortina pe poeme
Și-acei zar numărînd
Punți de lumină, vitralii...

Precum un greier

Lacrima curge ca pîrlu de munte
Și-am intrat în muzeu, murmură metaforele...
Pe valuri deschise
În poeme...
Contradictorii procente din nervul secundeii
Tiptil vine leul
Șoptitor închis în oul de aur
Tremurător precum un greier în zăvoi,
Tremurător...

MUZICĂ

Teorie și concerte

Citeva instanțane surprinzind fațete diverse ale vieții muzicale ne vor purta prin două centre culturale românești, fiecare cu un alt fel de specificitate — destăinuind (involuntar) drumul artistic ales prin tradiție. Mai întâi, Cluj-Napoca și *Sesiunea științifică de comunicări a cadrelor didactice și studenților Conservatorului „G. Dima”* (6-7 mai): personal, am admirat studiul aprofundat analitic textul muzical, pe marginea căruia au impus concluzii personale și foarte bine fundamentate conf. dr. Dan Voiculescu, prof. dr. Romeo Chircoiașu, lect. Elena Chircev, Diana Ripă ș.a. Mă refer la prima secțiune: istorie-teorie-stilistică muzicală, integrată unei ample manifestări ce cuprindea teme din diverse domenii — uneori în interferențe folclor, pedagogie, metodică, estetică, sociologie, precum și o seară omagială dedicată compozitorului Sigismund Toduță. Remarcăm și prezența unor studenți bucureșteni, invitați pentru a întregi „peisajul” cu experiența căpătată „la ei acasă”, în *Sesiunea cercurilor științifice ale Conservatorului „C. Porumbescu”* (28 aprilie). Și încă o dată, permanenta colaborare între institutele muzicale este necesară sesizării unui anumit puls al preocupărilor și al rezultatelor, cercetarea presupunând din capul locului informațiile „la zi”.

Să revenim în București și să ne imaginăm cum poate deveni un recital Schubert plicticos pentru auditoriu. Nu este vorba de acele „lungimi divine” cu care Schumann definea proporțiile unor creații schubertiene, ci de semnificativul interpretării în universul cameral al duo-ului pian-vioară. Pentru că Schubert (și nu numai) nu admite mediocritatea în interpretare. Rafinamentul și spiritualitatea avind afinități cu stilul mozartian necesită disponibilități muzical-afective aparte. Și n-ar părea că violonista Raluca Voicu se înscrie în această sferă a delicateții, intimității vienez — cel puțin așa a reieșit din recitalul susținut în Sala Studio a Ateneului împreună cu pianista Lidia Lozovschi-Butnariu. Dacă pianul își conștientizează adecvat rolul de partener discret și sensibil prin asimilarea partiturii cu inteligență și muzicalitate, aceasta nu ajunge pentru echilibrul unui ansamblu cameral. N-am înțeles de ce violonista forțează sunetul suplinind astfel lipsa de suptete a arcușului, în loc ca mobilitatea fizică și interioară să confere discursului acea prospețime, puritate, gingășie... Trezind peste intonația nu prea exactă, ne întrebăm în continuare de ce minunatele pasaje modulatorii schubertiene nu provoacă nici un fior instrumentistei, așadar, nici nouă...

Pentru că tot l-am strecurat pe Mozart în rindurile de mai sus, să vedem ce se întâmplă — în aceeași seară de 11 mai — pe scena Ateneului: un spectacol din seria *Confluența artelor* (muzică-literatură-plastică) — ocupat, de data aceasta, cu Viena lui Mozart. Și, pentru un scurt moment am avut plăcerea să auzim fioriturile de precizie și transparență ale sopranei Felicia Filip într-o arie a Constanței din *Răpirea din serai*, să vedem imagini vienez (diaprozitive) pe fondul sonor al *Simfoniei Haffner* și al *Uverturii* la opera mai suscitată, și — mai ales — să o ascultăm pe Cristina Vasiliu povestind cu duloșie dragostea lui Wolfgang Amadeus pentru Aloysia Weber, cântăreață ce l-a preferat pe „obscurul” actor Joseph Lange.

Prin cele trei ipostaze muzicale — cercetarea științifică, interpretarea și estetica, — am încercat să surprindem și maniera de prezentare caracteristică fiecăreia, concretizată în câteva momente — mai mult sau mai puțin semnificative. Dar fiecare devenire artistică implică reușite și greșeli, străluciri și estompări, așa cum soarta unei cronici rămâne, vrînd-nevrînd, efemeră...

VALENTINA SANDU

FILM

Poezia robustă a campaniei de vară

Ceva din entuziasmul primelor filme ale lui Cornel Diaconu, documentare riguroasă despre viața de brigadier tinăr, s-a păstrat și în recentul *Niște băieți grozavi*, produs la Casa Unu, după un scenariu de Mihai Opreș și Aurora Icsari. De fapt „ceva” nu doar din aerul entuziast al prezenței tinerilor pe șantier ci, mai mult decât atât, o forță deosebită, o stare morală emblematică pentru robustețea poeziei agreste. Filmul are în cercetare un stadiu anume al relațiilor profesionale ale lui Tudor, șef al unei echipe de mecanizatori, și, de asemenea, al sentimentelor lui pentru logodnică. Plecînd din sat, tinărul se integrează în noua colectivitate, unde face aceeași dovadă a seriozității sale pe toate planurile. Nu este însă atât de complicat acest drum filmic; el ia aspectul unor accidentări narative pigmentate în umor și nelăsate să se dezvolte în exces ca artificii lirice ale narațiunii. Tudor va trebui să reziste ochilor dulci ai unei tinere nu prea bucuroasă cu toceala la Biologie, dar, mai ales, să nu se abată de la hotărîrea lui. De aici se ivește o probă a dragostei — în cele din urmă logodnica trebuind să-l urmeze.

Cuplul liric traversează filmul, fără a fi numai-dedit și partea lui cea mai spectaculoasă. Comicul e la el acasă, dimpreună cu familia șefului de echipă de la noul loc de muncă al lui Tudor. Jucat de Petre Nicolae, personajul are alura unui șerif cu pălărie de paie, neîndurător cu băutura la tarla; ne contaminează de starea lui sănătoasă, de o robustețe a superactivismului. Omniprezent, Mihai pare un zbir, în realitate fiind un om corect și apropiat alor săi. Să mai ținem seama și de faptul că hazul, ca orice haz, se clădește, uneori, și dintr-un contrast familial. Pe cit de solzos și năzuos pare șeful de echipă, pe atât de miorlăită se arată Lilica, soția (în felul acesta jucată admirabil de Rodica Mandache, într-o manieră „pisicească” de o comicitate, să-i spun, lunguroasă).

Nu trebuie să ne mire talentul umoristic al lui Cornel Diaconu. Regizorul făcuse o pregătire cu *Escapada*, după un scenariu de Mircea Radu Iacoban. Acum mijloacele sale sînt mai omogene și au forța de a caracteriza în pastă mai groasă, de o vigoare adecvată subiectului, viața și munca unor „băieți grozavi”. De altminteri, grupul mecanizatorilor reprezintă în sine un personaj al filmului, și nu unul oarecare. El se definește ca o constantă a muncii ambițioase (nu acceptă nici un ajutor din afara brigăzii lor) și, de asemenea, ca un grup cu o viață ce se desfășoară după un principiu al autoreglării. Cînd, de pildă, Gogă suferă că l-a părăsit soția, Maricica, băieții cată a-l consola, fie și știind că singurul leac la mohoreala lui nu poate fi decît revenirea celei plecate de-acasă. Scena, cam îngroșată, e de neuitat totuși. Celibatarul Dode ia cu asalt, la un moment dat, gardul ce-l separa de vecina Mica, unire nu doar a celor două gospodării ci și a vieților îndrăgostiților întîrziți.

Reușită este și secvența intrării mult așteptate (aminată din cauza ploilor) în Ian, semnul declanșării campaniei, secerișului. O viziune aproape „dovjenkiană”, compusă din planuri scurte, în racursi, inteligent asamblate de montajul realizat de Melania Oproiu. Foarte harnic, aparatul de filmat condus de Alexandru Groza și mai tinărul Florin Țolaș. Și nu doar harnic, ci atent la mișcarea acțiunii și la savoarea portretelor, caracterizînd personajele cu excitație și promptitudine, ceea ce nu e puțin în un film cu multe exterioare. Cornel Diaconu dă aici forma cea mai bună de pînă acum a talentului său regizoral.

IOAN LAZĂR

PLASTICĂ

Mitul cimpoierii

În cea dintîi cronică atribuită prezentei rubrici, din noiembrie, anul trecut, am avut deosebită plăcere să omagiez arta remarcabilă a tinărului sculptor Ion Iancu și iată că, la puțin timp de atunci, o nouă bucurie estetică ne stîrnete afectuoase tropisme către creația elevată a unui alt tinăr sculptor de-al nostru, vizitîndu-i actuala expoziție, cea de a cincea personală, la Galeria „Simeza”. Este vorba despre plasticianul **Dinu Rădulescu**, absolvent al Institutului „N. Grigorescu” în anul 1971, la clasa de sculptură a profesorului I. L. Murnu, devenind membru al Uniunii Artiștilor Plastici în 1981.

Își confirmă activitatea permanentă prin prezența la majoritatea expozițiilor oficiale interne, precum și la diverse manifestări de artă românească în străinătate, obținînd și câteva premii, printre care cel de sculptură la Festivalul Național (1981), cel de la Treavna — Bulgaria (1984) și Premiul de sculptură al Consiliului Național al Organizației Pionierilor (1986). Se cuvine, de asemenea, subliniată activitatea sa entuziastă, aproape an de an, în taberele de sculptură în aer liber de la Măgura, Arcuș, Piatra Neamț, Căsoaia, Săliște etc.

De asemenea, este demn de apreciat efortul său susținut în toate ramurile artei îmbrățișate, fiind evidentă diversitatea tehnicilor și materialelor folosite, cu tentația devenirii unui artist total, capabil de o plenară expresivitate. Faptul este mărturisit și în cadrul ultimei sale expoziții, unde predomină materialul devenitiv, din cele 30 lucrări înfățișate, 12 fiind de bronz, 6 din piatră, 5 din lemn și numai 7 din ghips, cărora le adaugă și câteva simezări grafice. Lucrările în bronz, deși miniaturale, solicită spațialitate amplă cu gestica lor vehementă și flambuaiantă, funcțională în arhitectonica citadină, iar dintre cele figurative se impun **Acrobatul călare** (I) invocînd himerele paicuriene și **Cimpoierul fandat**.

Cea de a doua lucrare citată face parte dintr-un ciclu dominant alcătuit din șase piese executate în bronz sau lemn, variante obsesive și simbolice ale unui **mythos** particular (cu tendința de asimilare în fondul universal, prin complexitatea creației). Acest mit reprezintă hiperbola cosmică a pulsației și respirației umane, simbolul vitalității organice transformată în instrumentație muzicală (**cimpoieritul**) ca un prinos la muzica sferelor. Argumentația sculpturală și diversitatea formală, de la simpla linearitate pînă la voluptatea rondă, ilustrează vizionar o asemenea apariție sățioasă în beatitudine dionisiacă, confundabilă cu un Silen pantagruelic, sau cu o maternitate opulentă și ciclopeiană, de factura miticele Gigante celebrată de Baudelaire sau chiar a Cybelei, Marea Mamă a Zeilor. Realizată întru totul și innobilată cu simbolistica întregului ciclu ne apare lucrarea în lemn **Cimpoierii** (III), hazardîndu-mă dezinvolt să-i atribui amprenta capodoperei, alături de care vom aprecia **Cimpoierii culcați**, tot din lemn, precum și excepționala **Figură culcată**, anatomie feminină structurată cu mare știință printr-o rezultantă de modernitate excesivă și simplism arhaic, ce vădesc însușirea savantă a studiilor de pînă acum și definirea unui stil propriu, convingător.

Sculptorul Dinu Rădulescu nu este o simplă promisiune a unei forțe tinere, ci ne certifică, încă de pe acum, o statură proeminentă a plastice românești contemporane.

TUDOR GEORGE

idei

Conexiuni

Prin sintagma „arhitectura — muzică împietrită”, Friedrich von Schlegel desemna sugestiv o conexiune între arhitectură și muzică. Goethe preia formularea și în **Maxime și reflecții**, 1133, o explicitează: „Un distins filosof spunea că arhitectura e o muzică împietrită, vorbă intiminată cu multă dezaprobare. Credem că pentru a repune în circulație această frumoasă idee, n-am putea s-o reluăm mai bine decît spunînd că arta arhitecturală e o compoziție muzicală amuțită. Să ne gîndim la Orfeu, care, descemnîndu-i-se ca teren de construcție o întindere de pămînt pustiu și părăginit, s-a așezat cu chibzuință în locul cel mai potrivit și a clădit în jurul său, prin magia datătoare de viață a sunetelor lierei sale, o vastă piață. Stîncile smulse din ansamblul lor masiv de sunete puternic porun-

citoare, prietenoș ademenitoare au fost silite să se apropie cu entuziasm, spre a lua formă după regulile meșesugărești și a se constitui în structuri și ziduri, orînduite ritmic. Iată cum se pot înșirui străzi după străzi. Nu vor lipsi nici zidurile solide de apărare. Sunetele se sting, dar armonia rămîne. Cetățenii unui astfel de oraș trăiesc și muncesc în mijlocul unor melodii eterne; spiritul nu decade, activitatea nu lincezește, ochiul preia funcția, dreptul și datoria urechii și chiar, într-o zi din cele mai de rînd, locuitorii se simt într-o stare ideală: fără reflecție, fără a-și pune întrebarea de unde provine, ei au parte de cea mai înaltă plăcere etică...”. Printr-o simplă mutare de accent de pe obiectul artistic pe subiectul estetic și prin ridicarea la „mit” și desfășurare plastică, Goethe a încer-

cat să sugereze înrudirile dintre cele două arte. De o aceeași comparație s-a folosit și „prințul filosofilor”, dialecticianul Hegel în ale sale **Prelegeri de estetică**, partea a III-a, numită convențional „individuală”, „Sistemul diferitelor arte”. Este știut faptul că Hegel avea o mare competență pentru lumea artelor, cu excepția muzicii. De aceea, dincolo de arhitectonica și întemeierea filosofică a esteticii sale, în tratarea muzicii, altitudinea pare abstractă și generală; concretizările din această parte a „individualului” sînt mai puține, dar ele vizează esențialul. Complementar, muzica pare a fi urmărită, grație armoniilor și proporțiilor implicite, chiar din domeniul arhitecturii situată polar față de muzică în sistemul său estetic. Amintindu-l pe Schlegel, care a numit arhitectura muzică inghe-

țată, el scrie: „aceste arte se întemeiază pe o armonie a proporțiilor care pot fi reduse la număr și sînt din acest motiv ușor sesizabile în trăsăturile lor fundamentale” (**op. cit.**, p. 57). Generic, ambele arte sînt situate în afara celei clasice, arhitectura ca aparținînd **simbolicului**, iar muzica, **romanticului** — ele nerealizînd cea identitate clasică dintre interior și existența exterioară. Din acest unghi, al precarității strecurate în chiar întemeierea lor, arhitectura și muzica își devin complementare: arhitectura sprijinindu-se pe armonia muzicii, iar muzica pe armonia arhitecturii. În partea generală a capitolului muzicii, Hegel explică: „muzica poate fi comparată mai de aproape cu arhitectura, care nu-și ia formele sale din ceea ce este dat, ci din invenția spirituală pentru a le da figură în partea potrivit legilor gravitației, în parte conform regulilor simetriei și euritmici. Același lucru îl face muzica în domeniul său, intru-

cit, pe de o parte, ea ascultă de legile armoniei tonurilor independent de expresia sentimentului, legi ce se bazează pe raporturi cantitative, iar, pe de altă parte, ea se supune adesea formelor regularității și simetriei atât în revenirea tactului și a ritmului, cit și în privința altor formații de tonuri (...). Mai ales prin această autonomizare dobîndește muzica un caracter arhitectonic, plină de invenție și potrivit legilor muzicale, un edificiu de tonuri pe seama ei însăși” (**op. cit.**, p. 290). Avînd în vedere chiar această conexiune de complementaritate între cele două arte situate pre- și post-clasic, se deconspiră o anumită **structurare** a conștiinței estetice a bătrînului dialectician, în procesul de cuprîndere teoretică a realității artistice. Din acest unghi se luminează și o fenomenologie a conștiinței estetice în cazul teoreticienilor artei. Nu este de ne luat în seamă această perspectivă.

DUMITRU VELEA

Dialoguri despre etică

Ion Ianoși

Talent și inteligență

Andrei Pleșu îmi pare, dintre eseistii noștri afirmați în ultimii zece ani, cel mai valoros. El promovează eseu în sensul lui originar — ca încercare de a scruta variatele șanse ale omului — și parvine la articulare pe deplin originale. **Pitoresc și melancolic** (1980), iar apoi **Ochiul și lucrurile** (1986) mai erau încă, la prima vedere, cărți îndatorate primei sale specialități, artei aproximabile cu ajutorul vederii. Dar prin analiza legăturilor dintre privire și natură, ele ajungeau mult mai departe, ajungeau la sentimentele privitorului și la nuanțele lor în cultura europeană. Artele plastice nu erau decât mijlocitoare de umanitate. Iar omul, ca punct statornic în chiar nestatornicia lui, i-a dezvăluit treptat lui Andrei Pleșu atâtea valori culturale intime legate între ele, literatura, filosofia, moralitatea. În **Jurnalul de la Păltiniș**, iar după aceea în **Epistolar**, în scrisorile lui atât de incitante și de atrăgătoare, el s-a recomandat ca cel mai neascultător ucenic al lui Noica. Și-a asumat rolul de fiu rătăcitor și în alte planuri, atent la obstacole, la sincopele vieții, la tirul aspru al destinului: „Clipa destinului nu se uită și locul destinului nu se părăsește”. De la „problema destinului” a ajuns el, presupun, la „judecata morală” din care a configurat apoi — anume ca figură liberă și coerentă — recenta sa meditație etică. **Minima moralia** sudează însă într-o vie unitate nu numai neingrădirea eseuului și vigoarea demonstrației, chiar rigoarea gândului ce o străbate. Cartea deside opozițiile artificiale, reușește joncțiuni care să ne susțină umanitatea. Una decisivă e între talent și inteligență, care numai laolaltă dau normalitate culturii. Omul de cultură trebuie să posede inteligență dar și „talent moral”, iar etica pe care o promovează ar fi de dorit să evite și cerebralitatea speculativă, și emotivitatea decerebrată.

Andrei Pleșu caracterizează în aceste și alte asemănătoare uniuni propriul său fel de a fi. Îi displace ipocrizia morală și carența spontaneității morale, laolaltă cu orice falsă autoritate și competență în domeniu, atât de labil și de fragil, al eticului. De aici și ajunge la acel „minimalism etic”, pe care — la antipodul mult mai orgolioaselor programe — îl recomandă ca mod de conduită. Este vorba de „o disciplină a intervalului”, o „pre-etică” pentru o „pre-ordine”, în care omul să-și vorbească „din mers” și nu (maximalist) din unghiul punctului de sosire. La antipodul absolutismelor etice soluția, mereu demnă de reverificat, e întrezărită într-un bun relativism moral, favorabil opțiunilor libere, suple, dinamice, legate de carnea, sufletul și spiritul insului ajuns la răscruce, eventual la grea cumpănă. Opusă mediei geometrice între excese, virtutea apare ca o bună administrare a unor „principii neutre”, supuse dinamicilor viclene. De aici și obligativitatea apelului la „cazuri”, semnificative în chiar statutul lor paradoxal. Dintre personajele lui Shakespeare (la care autorul revine mereu), Falstaff îi prilejuiește un excurs incitant. Dar cel mai simptomatic, nu numai prin inteligență și talent, dar și prin „cheile” conținute (un larg evantai de mărturisiri pentru cine știe să le audă) rămâne „etica lui Robinson”. M-ar atrage tentativa de a-l contopi pe Falstaff și Robinson, atât de diferiți, într-un singur personaj — spre a-i caracteriza nu doar pe ei...

Andrei Pleșu a amenajat o „casă” în care ne simțim „acasă”: și locuind în care, bunul simț, atenția sufletească și luciditatea inteligentă ne susțin libertatea și demnitatea. Avem la îndemână cartea frumoasă și gravă a unui suflet inteligent. Ea ne sporește ideile și conduita morală.

N-am vrut cu acest prilej decât să-mi exprim acordul cu acordurile — inclusiv muzicale — din **Minima moralia**. Mă aflu într-un cordial dezacord cu câteva dezacorduri ale cărții. Și aș dori mult ca autorul să asculte, cu mai multă toleranță, „și cealaltă parte”, neagreată de el, din filosofie, din etică, din istorie. Dar despre asta voi scrie altă dată. Acum îmi ajunge „lauda lucrurilor” ieșite din mîna și mintea lui Andrei Pleșu. Văd în el un scriitor și un gânditor de marcă. Aștept de la el noi cărți remarcabile.

Dan-Silviu Boerescu

Dincolo de bine și dincoace de rău

A-tipică, din perspectivă teoretică formală (tocmai fiindcă nu aderă la obligativitatea unui tip), reprezentativă însă pentru „intervalul” avut în vedere (și în care ne-am putea identifica în majoritate), această **minima moralia** pe care o propune (fără a impune!) Andrei Pleșu este, în fapt, „identificarea unei minime coerente în acest virtej al pluralității care e spectacolul fiecărei vieți”, sedimentul fertil pe care condiția umană îl reține de pe urma invaziei aluvionare a intimplărilor cotidiene („exasperări și euforii, zel intelectual și confuzie sufletească, întâlniri cu prieteni și cu neprieteni, furii, iubiri, perplexități și speranțe”). Provocarea — ce ascunde și o retorică sfidare — aminteste de practica vechilor egipteni, care își lăsau ogoarele să fie inundate de viiturile Nilului, o catastrofă minoră atrăgând după sine reversul ei în progresie geometrică, invers proporțională.

Conștient de imposibilitatea autoedificării complete înainte de străbateră și încheierea drumului către ființa morală, autorul se supune unui altruism de factura sinecdocei. Altfel spus, el oferă **parlea** sa de experiență spre edificarea întregului moralei, sacrificând insul în favoarea comunității și ridicind critica avatariilor personale la rangul unei posibile homeopatii sociale. **Magnificat anima mea...**! Dar competența morală se cistigă nu din contemplarea în beatitudine, a ireprosabilului propriei condiții, ci — ne spune Andrei Pleșu — abia atunci cînd ești pe punctul de a o pierde. Ceea ce ar fi putut părea un paradox inadmisibil devine o condiție necesară a maieuticii eticului: competența morală se definește, în opoziție deopotrivă cu simțul comun (în variantele sale ce merg pînă la irelevanța unei perfecțiuni netransmisibile) și cu domeniul malignului conștient și obstinat, ca fiind „culpabilitatea conștientă de sine”. A poseda conștiința dezorientării înseamnă a avea putința de a origina eticul **dincolo de bine și dincoace de rău** (cu o vorbă a lui Mirocea Horia Simionescu, pe care — nota bene — am extras-o dintr-un text similar nu prin alonja genului, ci prin ceea ce un critic numea „dubla (sa) deschidere”, spre autor și spre însăși configurația sa).

Omul locuiește, în sens heideggerian, într-un spațiu moral. Succint, acesta ar fi cadrul axiomatic al locuirii etice a lumii, însă Andrei Pleșu aduce un spor de nuanțe care atribuie devenirii morale a omului, firescul ei corelat de elasticitate. Spațiul moral nu este atît un dat aprioric cit un „spațiu al minime acodări existențiale”, rezultat din colaborarea a două zone extreme, corespunzătoare „maximei aspirații umane” și „maximei îngăduințe a absolutului”. De remarcă aici, finețea cu care autorul preia demonstrația filosofului de la Freiburg, prilejuită de versul lui Hölderlin ce avea să

marcheze, simbolic, o dată capitală în hermeneutica ideii de poezie: „în chip poetic locuiește omul”. Noua lectură a enunțului e „în chip etic locuiește omul”, iar relaționarea morganatică a „celui mai înalt punct al lumii” și a „celui mai de jos punct al geografilor superioare” nu este altceva decît afirmarea unui alt raport de intrinsecitate al „părții zeului” și „părții omului”. „Privirea care se înalță” induce, aici, imanența eticului. Eticul aduce zeul să locuiască în om pentru ca omul să locuiască în chip etic în lume. În acest sens, și eticul devine o **luare de măsură** privilegiată, la care omul accede numai prin vastitatea esenței sale. Măsurarea astfel întreprinsă este, totuși, una (de)limitativă, lucru ce nu i-a scăpat autorului, care solicită legii morale „să se comporte simultan ca axă și ca hotar limitativ” al spațiului dezbaterii etice.

Validarea spațiului locuirii morale se face conform unei „dinamici a principiilor neutre”, inspirate de Aristotel (a cărui medie nu survine în urma anulării algebrice a unui semn negativ cu un altul). Asta înseamnă că virtutea obținută ca medie (și medicie, totodată) a exceselor va sta sub semnul precarității. Virtutea va putea fi obținută însă din „buna administrare a principiului neutru”, apt de a căpăta lecțiuni diferite în funcție de contextul moral de care este cerut. O asemenea etică de tip circumstanțial reclamă, înaintea (sau în locul?) datoriei morale, talentul moral, adică talentul — am zice — de a concede individualității dreptul la un destin cu valoare exemplară, dar care nu face din exemplaritate sa o dogmă inatacabilă și inamovibilă, ci suportul unui minimalism etic. Adică, tocmai ceea ce face Andrei Pleșu în cartea sa, o rară lecție de cultură și de igienă morală a omului de cultură.

Iulian Costache

Dimensiunea investiturii morale

Azi, odată cu „Întorcerea exilatului” și a unei întregi **paradigme a biograficului**, e tot mai greu să judeci omul din perspectiva unei „ființe de hirtie”, rupt de determinările sale morale, supus însă unui destin gramatical. Viața omului, comportamentul său, încep să conteze tot mai mult. Despre Homer, dacă am fi știut doar că nu a existat, ar fi interesat mai puțin, decît după ce am aflat că era orb. Din moment ce dă numele său operei, autorul chiar dacă e condamnat la evanescență, rămîne și ne interesează măcar prin absența sa, ca orice **erou eponim**, în aceeași măsură în care opera sa devine o **sosie**. În acest fel se reîntoarce și etica la locul părăsit, cu o singură diferență, dar deloc neglijabilă, că nu se putea întoarce așa cum a plecat: tradiționalizată pînă la hierarhism în speculația ei fiască și în ritoasa

ei criteriologie morală. Era nevoie de o nouă etică, una de toate zilele, cu o morală activă și un instinct al concretului etic, așa cum, din alt punct de vedere, au procedat istoricii de la **Annales**, coborînd Istoria la dimensiunile ei cotidiene.

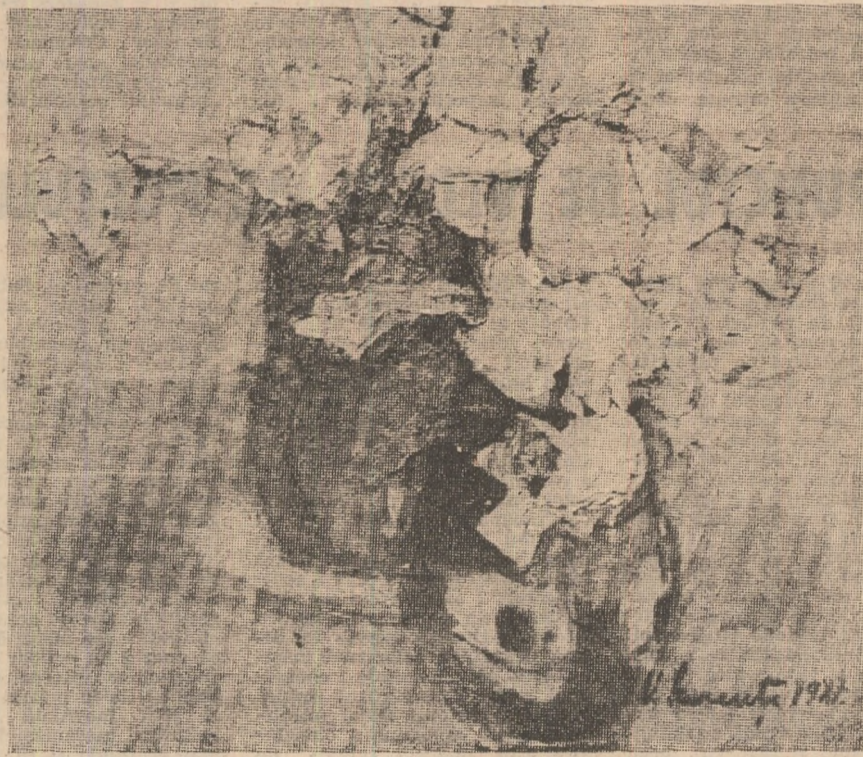
Astfel, delimitat polemic printr-o „alergie” la „maximalismul etic”, demersul lui Andrei Pleșu luminează un „minimalism etic”, din perspectiva căruia „nu omuciderea, asuprirea pruncilor (...) sînt materia primă a eticului cotidian”, ele înscriindu-se în sfera patologicului, ci „vinile morale obișnuite”, „placiditatea etică a omului mediocru”, care „nu comite nimic grav”. Ceea ce interesează astăzi nu mai e „dilema morală de proporții monumentale, ci strictul necesar al moralității” (s.n.). Domeniul ei este „inerția care infestază”. Se prefigurează astfel prin parcurgerea demonstrației o etică în care ordinea pe care se mizează este una a „căutării ordinii”, o „etică a intervalului”, a tranziției, amintind de purgatoriu în care se află omul în tirzul acestui secol.

Marele pariu al acestei cărți credem că este ieșirea din **orizontul judecării** (morale) tradiționale, dominat de o ordine mono-tonă, pentru a introduce morală, printr-un **traveling silogistic**, în cadrul judecării discursive și constructive. Andrei Pleșu răsumpără „lipsa purității speculative a eticului” și, dacă nu definește cu o morgă academică „etica intervalului”, o definește în schimb printr-o înălțare de definiții aforistice (gr. aphorismos = definiție), care reușește însă (lucru important!) să evite metaforismul. Nu am insista asupra vervei aforistice care caracterizează discursul (definiții revelatorii ca „etica stă sub semnul destinului” sau „măruntă dăscăleală de care are nevoie înarțicularea noastră pentru a evolua” sau „virtutea este practicarea convenabilă a excesului” însoțite multe din paginile cărții) dacă această modalitate n-ar sluji în chipul cel mai potrivit intenția demersului: într-un domeniu ca morală, în care „totul este de făcut”, căutare nu are „etica hibernală cu lumini reci a filosofilor universitare”, ci o etică a **luminii calde**, relevantă însă modele **sensibile**, care sînt menite a înlocui legile, așa cum pilda se cuvine să înlocuiască **porunca**. Idealul este, din acest punct de vedere, al legii care devine biografie.

Viciul eticii tradiționale era exoesul de generalizare, riscînd totalitarismul. Ca atare (înta lui Andrei Pleșu devine recuperarea individualului, a diferenței specifice. Etica, fiind „un amestec neobisnuit de contingentă și universalitate”, la limita de sus se învecinează cu hierarhismul geometrizant, iar la limita de jos, cu disoluția stohastică. Or, vecină în același timp cu geometria și cu haosul, ea își „deucează” propriul său spațiu de „joc” — care este labirintul, ca semn al provocării destinului prin etic.

Sînt cel puțin două obstacole care trebuiau înlăturate înainte de acest efort heideggerian de „locuire” în spațiul etic. Primul era un viciu de mentalitate, care trebuia smuls din rădăcini și care se referea la riscul care pîndeste etica, acela de a ne pricope cu toții la ea. De aici, o „inflație barocă a competenței morale (...) într-o lume în care toți membrii ei se simt moralmente în ordine, sau toți resimt dezordinea proprie drept neglijabilă.” De aici pleacă scenariul investiturii morale, de la constatarea unei lipse, care prejudiciază competența morală absolută, pînă la finalul scenariului, cînd (re)întregită ea se limitează la a fi formulat niște întrebări **optime** (care nu sînt decît celălalt nume al tot atîtor răspunsuri). Această miză pusă pe insuficiența morală ca fenomen originar și generativ al eticii aminteste pe de altă parte de toposul păcatului originar sau de scenariul basmului, care — cum arăta Propp — demara tot de la sesizarea unui prejudiciu. Or, recuperarea unor „forme simple”, în calitate de ambreiori, în structura de adincime a scenariului, mobilizează pacienții în numele apartenenței la o aceeași „civilizație a vinei”, extinsă epidemic pe o conștiință europeană inflamată.

Al doilea obstacol are riscul falsei autorități morale, indus de retorismul compromis de o întreagă tradiție, al judecării și al sfatului. Și aici Andrei Pleșu reușește din plin, răsturnînd într-un act verbal reușit ceea ce părea dinainte pierdut. Eleganța discursului, o subtilitate stilistică evidentă, îi conferă autorului posibilitatea de a da sfaturi întrebîndu-se, avînd aerul că se miră, în nici un caz nesfătînd. Este un alt fel (der Andere), de a face critică (morală) în interiorul orizontului judecării, fără a fi un cu totul altceva (das Ganz Andere), cu subtilități silogistice și nu fără savoare stilistică, adică fără acea „frivolitate” a artei care face bine și conceptelor. Despărțindu-se în unele privințe de magistrul său („Dacă nu l-aș fi cunoscut n-aș fi putut scrie această carte. Dacă l-aș fi ascultat, n-aș fi scris-o”), Andrei Pleșu își asumă prin distanțare modelul și riscurile, oferind o carte incitantă și provocatoare care simți că te privește și pe tine, ca cititor.

Pictură de VITALIE NEREUȚA, din expoziția deschisă la Galeria „Galatea”

POSTA NESECRETĂ

a redacției

VORBIRI SI
CONVORBIRI

● **MIOARA GIURGIU, Deva:** „Vă trimit câteva poezii cu rugămintea să-mi faceți și mie cunoscută părerea dumneavoastră, și, dacă merit, să-mi și publicați câteva. Poemele le-am semnat cu pseudonim pentru cazul cînd le veti aprecia nefavorabil. Dacă comentariile sînt de bun augur poate să-mi apară numele real”.

Numele real e cel de deasupra. Pseudonimul nu mai trebuie luat în calcul (Alice Olson!). Am decupat versuri interesante din poeziile dumneavoastră, chiar dacă — este o opinie — nu duceți pînă la cap un poem, păstrînd o structură omogenă, ci-l turțiți pe ici pe colo, de parcă ați obosi să fiți atentă la ceea ce vă soptește, dinlăuntru acel susur inspirator, real și puternic, al poeziei care se naște ghidată de conștiința scrisului. În unele poezii versificația clasică, corect („Ciuturi grele cu himere din adîncuri vin la mine / Gîndurile mele toate înspinate sînt de tine / Vraf de frunze și de roze-n miriade de lumini / Toamna își adoarme serpii sub cuvintele cu spini”) în care versul doi, cu gîndurile înspinate e mai puternic, salvînd o senzație de deja știut. În alte poezii aveți un mai pronunțat curaj lingvistic: „Asist la resurecția naturii”, „Miscarea e din nou omniprezentă”, „Incinerînd în mine frumusețea”. Stați în toiagul altor cuvinte mai bătoase, mai ieșite din flanc și, tocmai de aceea, construind un farmec special. Descotorosiți-vă de clișee, faceți borboațe în cuvinte, trîznăi luminoase. Undeva ziceți: „La optsprezece ani, cînd visele sparg limpa / din inerție / accidental am simțit gustul pentru poezie. / De atunci, parafrazînd materia vie, / Respir printr-o magnolie de hirtie”. Respirați prin magnolia celor optsprezece ani (vai, cum îmbătrînesc lumea!) și, cu un pic de conștiință a meseriei și cu dragostea scrisului, totul sau aproape totul va fi poezie. Iar unele texte — rar poate — vor fi chiar poezii. Pe ele veniți-le cu grijă, pînă în ce ca la un pasaj de năluca, specie netrecută încă în calendarul cinegetic. Succes!

● **GABY NICULESCU, Baia Mare:** „Poeziile pe care vi le scriu sînt poate prea triste, decurge din ele prea multă durere, melancolie, dar asta nu înseamnă că ar fi realizate în manieră simbolistă sau romantică sau suprarealistă”. Cine v-a predat dumneavoastră atât de șchiop curentele literare, incit le faceți ghiveci pe un criteriu de melancolie și suspin tematic? Nu, nu vă acuzăm că scrieți în manieră simbolistă sau romantică sau suprarealistă, așa cum ne suspectați aprioric, ci că scrieți texte

fără valoare literară. Nu tristețea tematică ne îngrijorează ci tristețea scriiturii: „Aseară parcă visai / cum te scaldai / într-un delir / și plîngeai... / în timp ce din clariv / — părăsit ieri de-o catedrală — / Chopin cînta o nocturnă albă / Beethoven apoi te-a fermecat / cu o sonată pentru o lună fadă / și ai visat / cum totul era colorat în albastru / albastru-delir!” Curat albastru-delir, ce să zic.

● **CORNEL VANA, Turda; (...)** Voi transmite colegului dumneavoastră de armată cele convenite. Poemele sînt stranii amestecuri de metafore, fulgurați de gînduri și sensuri. Cred că aveți talent. Mai cred că trebuie să dezvoltați această structură de poem în proză, ușor baudelaire-iană îngăduitoare pentru o imaginație arborescentă, folosindu-se de multe și diverse cuvinte, chiar de cele care cad indeobște de pe listele poezilor. Așteptăm o nouă corespondență de la dumneavoastră. Reproducem — nu stim cit de bine va ieși — autoportretul pe care vi-l faceți în acuarelă și ni-l trimiteți pentru colegul de armată. Dacă în privința poeziei mai avem ezitări, talentul dumneavoastră plastic este mai mult decît evident. Trimiteți-ne un set de desene pentru revistă.

● **G.S., Timișoara...** Printre alte, numeroase plicuri am găsit rătăcit plicul conținînd interviul la care vă referiți și care m-a bucurat mult. Mă grăbesc de aceea să vă vestesc (la posta nesecretă, care nu-i numai o corespondență pentru debutanți) că vom publica în curînd interviul cu excelentul folclorist octogenar (nonagenar?) Gh. N. Dumitrescu-Bistrița. Poate vă faceți răgaz să ne vizitați, pînă atunci, la redacție în vederea unor mici ajustări pe care vi le propunem pentru ca dialogul acesta să încapă într-o pagină de revistă.

● **CRISTINA VLĂDUTESCU, București:** „Sînt elevă în clasa a XII-a la Liceul de matematică-fizică nr. 3. Mă apropii de un examen pe care (firește!) mi l-as dori norocos. Cred că fiecare scrisoare pe care o primiți ar trebui să-si rezume cuvintele la: uneori scriu, uneori nu scriu, alteori mai scriu... Vă rog să credeți că în aceste poezii este

și puțin suflet. Îi trebuie doar încredere”.

Am ascultat, nu de mult, într-un liceu, referatul prezentat de o elevă, în fața asistentei alcătuită din dascăli și colegi, avînd drept temă disciplina. La un moment dat subiectul era trădat — era numai o aparentă — pentru un adevărat rechizitoriu al asprimii celor mari. Pentru a da măsura puterii noastre de muncă, pentru ca personalitatea noastră să inflorească în condiții propice de mediu sufletesc e nevoic de încrederea și dragostea celor mari, spunea aceea elevă și am avut sentimentul că pe noi toți, cei maturi, de acolo, ne acuza.

În poeziile dumneavoastră este, firește, și „puțin suflet” și mai este o nemăsurată ambiție de a birui. Lăsați aripile să vă crească în voie. „Mă doare viața / așa cum m-au durut / odată, nu demult / toate oasele / pînă la credință / toate culorile / pînă la renunțare. / Astfel mi-a apărut uman / timpul scurs / de la eternitatea / celui dintîi zeu. / Și tot umane / mi-au apărut viețile / pe care le-am iubit / pînă la trădare”. Oasele dumneavoastră se lungesc acum și gîndurile se lungesc, dobindînd o bătaie mai mare și toate simțurile se trezesc altfel la viață, de parcă peste noapte ați făcut, fără să știți, o călătorie și în timp, undeva, v-a prins o ploaie roditoare și trupul vi s-a trezit iluminat de-o oboseală inexplicabilă, o oboseală mai puternică decît odihna celor mari fiindcă ascunde în ea forța tineretii. Scrieți și trimiteți-ne noi poezii. Avem o mare încredere în dumneavoastră. Da, da! Nu glumim deloc.

● **DANIELA DORIN, Iași:** „Sînt în așteptarea oricărui răspuns, pro sau contra!”

Dumneavoastră scrieți poezii cînd ridicole, cu sensuri involuntare care te fac să bufești în ris, cînd poezii școlărești, care-s slabe și atîta tot. Ceea/ce este însă surprinzător este că, din loc în loc, cînd te pregătești să clasezi scrisoarea, descoperi un vers excepțional. Singur, rătăcit, ca o nestemată într-o baltă. Încearcă să descoperiți singur aceste versuri care vă aparțin, încercați să așezați lingă ele construcții literare viabile. Și nu mai trimiteți în fiecare zi cite-un plic pe adresa poștei literare, ci mai lăsați versurile să-și facă și ele stagiatura de atelier, să mai dospescă în sertar. Nu?

● **CRISTI NEGRUȘA, Galați:** „Cînd merg pe stradă sau mai bine zis cînd sînt în aer liber, î-mi vin în minte multe, multe. Uneori cînd am un carnet la mine le immortalizez pe el, dar cum intru în casă, î-mi dispore muza.

Dat fiind și prin natura serviciului, nu prea pot pleca din casă pentru mult timp și de-aceia am multe lucrări (în proză) începute și neterminate”.

Ce sfat să vă dăm? Schimbați-vă calificarea. Poate un post în silvicultură ar fi mai priincios talentului dumneavoastră care funcționează predilect în aer liber. Poate suferiți de claustrofobie și între patru pereti inspirațiunea nu poate zburda în voie, agresată de tavane și tencuieli. Nu vă mai certăm pentru diumul de greșeli gramaticale cu care vă împănăți copios textele pentru că — presupun — ne-ați scris dintr-o odaie și nu din poieni cu narcise. Îmi pare rău pentru dumneavoastră și-mi cer scuze că v-am dezamăgit, cu atît mai mult cu cît îmi scrieți atît de multe lucruri măgulitoare.

● **NICOLAE SILADE** Îmi trimiteți un plic cu vreo douăzeci de poezii. Nici-o vorbuleț în ceea ce vă privește. Existăți cu adevărat sub acest nume au ba, contează mai puțin. Poeziile mi se par interesante și chiar propun ceva spre publicare. Nu păreți chiar la început și poate că nici nu simțiți. Nu-l vina mea însă că vă pîlîți cu pudori excesive — sau cu orgolii excesive — sub o stampilă postală și un nume care mie, pînă una alta, nu-mi spune nimic.

O MADONĂ

virginală independentă extravagantă
într-o zi fericirea îți iese în cale
îți face cu ochiul
îți suride emfatic
ca o madonă din veacuri apuse
ca fata morgana
ca o elevă draguță

doar atît
îți suride emfatic
și brusc face colțul
pe o stradă îngustă

LA UN COLȚ

acum cînd ceasornicele trec nepăsătoare
pe lingă tine pe lingă restaurante
unde alcoolicii polemizează cu destinul
te trezești și tu
la viață
cobori și tu / acum
în stradă

La un colț te așteaptă femeia
femeia care face minuni
ea te roagă să bei o licoare
să te arunci sub roțile auto
mobilului

Iar tu ca un fanatic
îi implinești dorințele

Rubrică realizată de LUCIAN AVRAMESCU

P.S. Îi informăm pe tinerii noștri corespondenți, că o bună parte din sarcinile dialogurilor noastre literare va fi preluată, din numărul următor al revistei, de criticul literar Mircea Iorgulescu, care a acceptat, cu amabilitate, propunerea noastră de a susține o rubrică de poezii literare în Supliment. Să nu uităm că reputatul critic a debutat prin a susține creația tinerilor scriitori cu o generozitate care, sîntem convinși, nu s-a stins în ani. Firește, nici poezia (ne)secretă nu va dispore, dar obligațiile destul de mari ale semnatarului ei în raport cu întreaga revistă fac tot mai dificilă susținerea statistică a unei corespondențe. Cu toată strădania noastră de a soluționa toate scrisorile, trebuie să mărturisim că, iată, sute de plicuri — chiar

L.A.

CĂRȚI TRADUSE

„Orice antologie trebuie să fie obiectivă” — ne asigură Marin Mincu, autorul de curînd apărutei culegeri*) de poezie italiană, explicînd mai departe că, țînînd seama de considerentul enunțat, „aceasta ar fi ilustrat opțiunile mele în cîmpul liricii italiene recente. Intenția era deci de a propune o antologie numai a mea, care să fie un punct de vedere printre alte propuneri posibile; nici nu am pretenția să cred că materia adunată aici ar fi altceva decît o asemenea propunere prin care se oferă o prezentare parțială a poeziei italiene contemporane”.

Explicînd, în substanțială și concentrată prefață a volumului, originile acestuia, autorul ne aduce la cunoștință evoluția lentă și sistematică a alcătuirii „florilegiului” care, inițial, viza doar „maximum douăzeci de nume”; aflăm, astfel, de primele contacte cu poezia și poezii italieni actuali, (unii dintre ei cunoscuți personal); de lectura „à rebours, de la cei mai recentți (mai tineri) poezii către curente și orientări (și implicit către reprezentanții lor) din ce în ce mai îndepărtate, ca într-un tunel al timpului poetic, pînă la Montale și Dino Campana, pînă la Marinetti și Corrado Govoni. Am început cu I Novissimi vrînd să cunosc în profunzime ceea ce nu știam; de aceea, aflat la Torino, am participat din primul an (1974, n.n. — după precizarea autorului) la toate acele reuniuni ale poezilor din generația lui Sanguineti, dar și ale poezilor mai tineri precum Adriano Spatola cu revista sa

„Tam-Tam” deja în polemică cu novissimi, apoi am cunoscut poezii de la revista „Niebo” (strînsi în redacție — locuință personală a lui Milo de Angelis din Milano) revistă ce a fost receptivă la poezia lui Ion Barbu”. Astfel, pe măsura parcurgerii acestei prefețe, constatăm că ea se constituie într-un dosar

al volumului propus spre lectură, rezultat final al unor ani îndelungați de căutare, reflecție și contacte repetate cu poezia actuală, suficient de diversificată, — aflăm acum — a marilor țări latine... Interesul pe care îl suscită acest „dosar” astfel considerat este, după părerea noastră, sensibil apropiat de nivelul celui provocat de subiectul în jurul căruia s-a „adunat” el. „Nu pot traduce (adică interpreta) decît poezii afini”, susține în continuare Marin Mincu, mărturisînd apoi că „în anii 1974—1978 mă simțeam solidar cu eforturile de înnoire ale tineretii poezii italiene și probabil că această „solidaritate” a căutărilor nu a trecut fără să fi lăsat urme în propriul meu discurs (mai ales începînd cu volumul din 1980 Pradă realului). Mă simțeam solidar cu acea programată voință de a gîndi și de a practica altfel poezia după ce avuseser loc „revoluția” novissimilor”. Vorbînd de „ruptura”

pe care o reprezintă acestia din urmă față de „nuovi” prin „famosul «experimentalism» poetic” care „are o justificare teoretică mai adîncă decît ar părea la prima privire”, autorul precizează curente și grupările cu care polemizează acestia: „tradiție interbelică a poeziei italiene (cuprinzînd nume precum Ungaretti, Montale, Rebora, Sinigalli, Quasimodo etc.) cu care vor s-o rupă definitiv”, împreună cu „avangarda istorică”. În antologia citată apar cinci asemenea „experimentalisti”: Al-

legem, primii atenția autorului, este astfel explicat: „Polemica novissimilor cu «poezia anteroară» m-a obligat astfel, după cum se va observa din lectura antologiei, să arunc o sondă verticală îndărăt, nu numai în bulboana ermetismului, dar și în acrobatica futurismului, în lumina palidă a crepuscularismului și a decadentismului (s.n.) pentru a vedea dacă există un fir roșu”. Caracterul gîndit al antologiei apare acum cu claritate, depășînd în mod eficient „primatul subiectivității” decla-

de avansare al acestuia către sine”. Axul cărții prezente este reprezentat, după lămurirea finală a autorului, de „dorința noastră de a demonstra constituirea unei pre-tradiții novissime și sperăm să fi reușit măcar în parte în această tentativă fie și prin varietatea și substanța textelor selectate”. Caracterul de studiu de care vorbeam este reilustrat în continuare: „După cum se va observa, mai întîi ne-am întors către originile acestei «vitalități», leopardiene, scoțînd la iveală o materie pre-existentă pentru a justifica «ruptura» pozitivă sudată prin «reforma» novissimilor; la fel, am mers dincolo de acestia (câte poezii precum Giuliano Gramigna, Amelia Roselli, Adriano Spatola, Dario Bellezza, Valerio Magrelli) pentru a dovedi o continuitate și o unitate a direcției căutărilor. La nivelul macrosistemului cronotopic, am început cu un element de conținut (profundul poem al lui Pascoli despre moartea lui Socrate care e relevantă mai ales semantică) și am sîrșit cu ilustrarea textualizării (probele în linie postmodernistă ale foarte tinărului Magrelli)”. Însotite de o notă biobibliografică amănunțită a fiecărui poet, grupajele din antologia prezentată oferă o lectură, beneficiînd de un interes considerabil, literar ca și „documentar”, a patruzeci și șase de poezii italieni, dintre care cel puțin o parte nu prea cunoscută, probabil, pînă deunăzi, publicului nostru cititor, ceea ce mărește și mai mult valoarea ei.

NICOLAE BALTA

*) Marin Mincu, Poezii italieni din secolul XX, Ed. „Cartea Românească”, 1988.

PUNCTUL DE VEDERE AL POETULUI

fredo Giuliani, care „va cere un alt mod de implicare («de a acționa») al poeziei față de ceea ce s-a întimplat pînă acum”, astfel incit „să schimbe lumea în «mai bine»”; „Sanguineti va retranscrie experiențe autobiografice declansînd energii lingvistice remarcabile și dezamorsînd priza afectivo-grotescă atît a evenimentelor istorice cît și a celor psihologice”; „Balestrini va transpune ambiguitatea și absurdul limbajului cotidian în colaje gratuite, aparent fără nici o structurare în planul semnificației”; „Pagliarini își inventează un actant epig pentru a «nara» istorii concrete din lumea desuetă a celor mai insignifiante pături sociale conservînd o priză permanent ironică la real”; „primul Porta întrefine o nouă «tensiune a obiectelor» prin operații «nude» de inventariere a acestora în contexte neașteptate”.

Contextul în care sînt incluși acești poezii care au captat înțe-

rat de autorul ei. Subiectivitatea persistă, firește, antologia însă căpătînd, în paralel, aspectul de studiu prin ansamblul expus de „mostre” aparținînd diverselor etape istorico-literare... Firul roșu, relevă Marin Mincu, în urma cercetării efectuate, „este reprezentat (...) de permanenta preocupare a discursului poetic (indiferent cui aparține acesta, de la Milo de Angelis la Ungaretti și d'Annunzio) de a păstra neîntrerupt contactul cu realul”. Precizările de ordin teoretic nu lipsesc, cum arată și concluzia următoare: „Din investigațiile oferite de acest itinerariu «inițiativ», se poate deduce ușor că poezia nu e doar o țîsnire a pulsionilor interioare (deși trebuie să fie în primul rînd asta), ci și o încordată «cercetare» înăuntrul mecanismelor ei celor mai profunde și că, în ultimă instanță, poezia nu se mai poate face decît știînd bine cum este ea, întrucît există un proces diachronic irepetabil în modul

Acolo unde pământul se sfîrșește...

Metropola portugheză, Lisabona, îți oferă frumuseți și surprize nebănuite, la tot pasul, de la vegetația luxuriantă a parcurilor, palatele vechi încărcate de istorie, podul arcuit peste estuarul fluviului Tejo — cel mai mare din Europa, construit după modelul lui „Golden Gate” din San Francisco, pînă la străzile înguste cu case vechi, rînduite în pantă și tramvaiele viu colorate și împoțonate cu tot felul de reclame stridente, avînd un singur vagon unde călătorii stau... în aer liber, ca pe o platformă, dar nu m-am gîndit nici o clipă să împrejurmile sale, tocmai acel peisaj ciudat, pe care l-am străbătut, cocoțat pe o șosea deasupra Oceanului, poate să ne prilejuiască atîtea descoperiri și revelații. Aici, în punctul cel mai îndepărtat al peninsulei iberice, dar la o distanță mai mică de 30 km de Lisabona, pe tărîmul Atlanticului, am descoperit înșirate locuri și așezări scoase din istorie și legendă care m-au făcut să trăiesc, cu adevărat, senzații tulburătoare: Sintra, o localitate mică, dar celebră, pentru frumosul și originalul castel cucerit de

la Mauri, de primul rege al Portugaliei, construit cu aproape o mie de ani în urmă uimește și prin faptul că în această așezare — stațiune, cu un peisaj mirific, și-au petrecut pașii scriitori celebri, poetul englez Byron, bunăoară, fascinat de frumusețea așezării — să mai spunem că și Parcul Monserrate oferă turiștilor

roca muntelui ce coboară pînă la celebra plajă Guicho. Asistăm și noi, cîteva momente, la eternul conflict dintre mare și munte, în mijlocul urletelor Oceanului ale cărui valuri se sparg de stîncă într-o spumă de un alb strălucitor. Urîndu-ne itinerariul, coborînd și urcînd coline, pe serpentine ametoare, printre

lui mai vestit poet al Portugaliei, Comões. Așadar, o dată memorabilă în biografia fiecărui om care ajunge în acest loc, „Aici unde pământul se sfîrșește și o mare începe”. Este punctul cel mai vestic al continentului european. Capătul pămîntului, cum își imagina și cum a scris în poemele sale, marele bard al Lusitaniei, inspirat de aventurile și suferințele navigatorilor portughezi care au plecat să descopere lumea, părăsindu-și casele și familiile pentru vreme îndelungată, unii fără să se mai întoarcă vreodată. Poate că de aici a scrutat poetul întinderile nesfîrșite ale apelor, descoperind în mugetul lor plînsul soțiilor și tubitelor, plîns de dor și jale după cei plecați departe peste mări și zări.

Ajuns aici, căldorului străin are revelația unei amintiri de neșters, pe care un „certificat” eliberat pe numele său, la un ghișeu turistic, și întărit cu un sigiliu de ceară roșie, atestă că în viața sa a atins punctul cel mai occidental al Europei, acolo „unde pământul se sfîrșește și începe marea...”

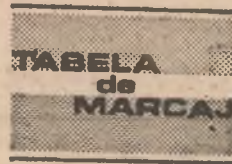
VASILE CĂBULEA

Popasuri

peste 3000 de specii vegetale — a supranumit așezarea „Glorious Eden”; Estoril și Cascais — acestea cîndva un vechi sat de pescari — stațiuni de pe malul Oceanului, cu plaje, cu nisipul fierbinte, cu mari hoteluri și vile luxoase. Estoril și Cascais, sint, în același timp, reședințe ale regilor detronați și, deopotrivă, ale milionarilor. Ceva mai departe, de Cascais, descoperim o adevărată minune a naturii: „Boca do Inferno”. Această „gură a Infernului”, este o spărtură uriașă, săpată de furia și zbuciumul de milenii al valurilor, care au izbit și au ros din

vii, grădini cu legume și livezi, ajungem pe un platou cu pini mărunți și eucalipti de unde se deschide o splendidă priveliște: un promontoriu, ce se înfișează, adînc, în Ocean, pe care se-nalță cu semeție o cruce uriașă. În rest pustietate, plante sălbatice și întinderile nesfîrșite ale apelor de o limpezime și un albastru nefirești. Ne apropiem încet și sfioși parcă, de acel monument și citim „Cabo da Roca”. Iar mai departe, pe o placă, urmărim, cu emoție aceste cuvinte: „Aqui, Onde a terra se acaba e o mar começa”. Sint cuvintele „ce-

Lauri olimpici (veritabili)!

I-am dovedit pe greci la ei acasă, cu 3 la 2, culegînd lauri olimpici veritabili de la locul lor de baștină! Deci olimpicii, au ieșit din ceață și au invins în deplasare. Știu bine că rezultatul nu ne-ajută practic la nimic, dar nu-i de ceea să li bați la ei acasă pe cei ce te-au invins în propriul tău fief! Detaliile contează mai puțin, în sensul că noi am întărit bineșor echipa, în vreme ce grecii ne-au opus formația de tineret, selecționată pe baza primelor tulerie depistate la jucători. Și nu contează nici că pustii ăștia ne-au dat două goluri. Important e că noi le-am dat trei, cu unul mai mult, goful victoriei fiind semnat — nu-mi venea să-mi cred urechilor! — de Gavrilă Balint Pele, care a transformat impecabil un penalty. Balint execută penalty-urile foarte bine, dovadă Sevilla, în finala C.C.E. dovadă și miercuri, pe Karaiskakis, și mă gîndesc că el ar trebui să fie folosit nu exclusiv, dar mai ales la penalty-uri! Că nici nu mai trebuie să alege atît de mult și de repede și, drept urmare, se poate concentra la obiectul de lovit. Și-apoi, gînditi-vă cu ce stare de spirit a executat el penalty-ul: din rezervă la echipa de club — titular la „națională” olimpică, e răspundere mare și ambicie crescută! Bravo Gavrilă, mulțumim băiatule pentru golul ășta cu care ne-ai adus victoria și bucuria în suflet, dovedind tuturor că echipa noastră olimpică nu si-a spus ultimul cuvînt. Ultimul cuvînt îl va spune în ultimul meci, cu R.F.G.-ul în R.F.G., unde as fi și mai încîntat să cîștigăm sau să facem măcar un meci egal. Oricum, victoria de la Atena este o victorie legendară, chiar dacă a venit prea tîrziu pentru a ne mai ajuta cu ceva. Cum însă ne plac victoriile în deplasare, o salutăm cu bucurie și constatăm că nu ne-a mai rămas spațiu să scriem nimic despre campionatul intern, unde S.C. Bacău s-a dovedit egala Stelei. Sau viceversa!...

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

ȚĂRANCI DIN VLAICI-OLT de CAMIL RESSU, Muzeul colecțiilor de artă, Colecția Zambaccian

Iată, pe linia viziunii lui Ștefan Dimitrescu, o altă postază portretistică. Este vorba tot de două țărânci, tot din tînutul Olteului, tot tinere, dar cit de diferite de cele dinainte! Peisajul este aspru „o țară de piatră” ar fi spus Geo Bogza, un drum neted și o margine de drum aridă, cu scaiet și mărăcini. Femeile odihnesc lingă piciorul cioplit al unei porți. Lumina e egală, uniformă, așternind de fete mai

puține umbre și contraste. Tehnica însăși nu mai este atît de liberă, de îndrăzneată și de modernă ca cea întîlnită la Ștefan Dimitrescu: sintem în fața unui realism care descrie cu fidelitate datul vizual. Pictorul, ce avea să găsească peste decenii nenumărate modalități de expresie figurativă în cadrul altor formule stilistice, dă aici dovadă de o mare putere de evocare. O profundă admirație, însă, străbate această lucrare,

SIMONA VĂRZARU

POEZIA ESTE PARTEA ESENȚIALĂ A VIEȚII

ROGER CUNNINGHAM: Ca să vă pun o întrebare anostă, ce ați citit în primul rînd despre gnosticism, Poimandres sau ce altceva?

BORGES: Am citit o carte scrisă de Hans Leisegang, numită *Die Gnosis*. Apoi o carte scrisă de un englez, Mead, pe care am citit-o în traducere germană, *Fragmente Forschungen*. Mai tîrziu am citit niște traduceri din *Glauben Pistis Sophia*. Așa că, vi l-am dat pe Leisegang, vi l-am dat pe Mead, vi l-am dat pe Deussen cu *Geschichte der Philosophie*. Și a mai fost o carte scrisă de un teolog german. Am citit-o în 1918, după aceea am pierdut însă cartea. Asta este tot ce știu despre acest subiect. Si mi-a fost suficient pentru scopurile mele literare sud-americe.

PUBLICUL: Ați vrea să ne vorbiți despre folosirea violenței în povestirile dumneavoastră?

BORGES: Cred că folosirea violenței poate fi atribuită faptului că bunicul meu a căzut în luptă, iar străbunicul meu a cîștigat o bătălie în șarja de cavalerie din Peru, în 1856. Acești oameni nu avut întotdeauna un fel de dor de ceea ce-am putea numi istorie epică. Desigur, mie nu mi-a fost îngăduită această experiență, căci nu cred că aș fi putut fi un soldat bun, în primul rînd din cauză că am probleme cu vederea. Așa că am tendința să-mi imaginez lucrurile astfel. Și, apoi, prietenii mei sint intruciva niște bătauși, mereu cu mina pe cuțit. La fel sint și gauchos. Violența mi-a fost familiară, fără ca eu personal să fi luptat. De fapt, nu cred că ar trebui să vă îngrijorați de acest lucru din moment ce orice scriitor este liber să-și aleagă propriile lui simboluri. Dacă eu am ales, hai să zicem, morarul, zidarii și cuțitele, ce-i rău în asta? De ce să n-am voie s-o fac?

PUBLICUL: Ne-ați putea vorbi despre povestirea dumneavoastră intitulată *El Sur* („Sudul”), cum ați conceput-o, cum ați ajuns s-o scrieți?

BORGES: Îl citeam pe Henry James. Am fost foarte impresionat, așa cum

ați fost probabil cu toții de povestirea lui „The Turn of the Screw”, care admite mai multe interpretări. V-ați putea gîndi la aparițiile de acolo ca la niște dușmani travestii în stafii, și v-ați putea gîndi la copii ca fiind niște nebuni sau niște victime, sau poate complici. Henry James a scris cîteva povestiri într-una singură. Atunci m-am gîndit să fac și eu același lucru. Am să încerc și eu același șiretlic, să scriu trei povestiri într-una singură. Așa că am scris *El Sur*. În *El Sur* o să găsiți trei povestiri. În primul rînd aveți o parodie. Un om este ucis de ceea ce iubește. Acesta este reversul a ceea ce a spus Oscar Wilde: „Căci toți ucidem ce iubim”. Aceasta ar fi

nu ar relata de fapt moartea unui om, ci moartea pe care el o visează în timp ce moare.

PUBLICUL: Este poezia „o dulce răzbunare împotriva vieții”?

BORGES: Nu sint de acord cu asta. Consider poezia o parte esențială a vieții. Cum ar putea fi împotriva vieții? Poezia este, poate, partea esențială a vieții. Nu mă gîndesc la viață, la realitate, ca fiind dincolo de mine sau în afara mea. Eu sint viața, eu sint înăuntrul vieții. Și unul dintre multiplele fapte ale vieții este limbajul. Sint cuvintele și poezia...

PUBLICUL: Ce scriitori contemporani vă interesează?

BORGES: Scriitorii care mă intere-

BORGES DESPRE BORGES

Marturiile unei mari conștiințe

o versiune. Puteți da alta dacă ați considera povestirea realistă. Și în acest caz ați avea o interpretare realistă care nu le-ar exclude pe celelalte: ați putea considera a doua jumătate a povestirii ca fiind ceea ce visează personajul cînd moare sub cuțitul medicului în spital. Căci, într-adevăr, omul era avid de o moarte epică. Își imagina că moare cu un cuțit în mină. De fapt, murea sub cuțitul chirurgului. Așa că totul era doar un vis al lui. Am simțimentul că aceasta este interpretarea corectă. Cred, într-adevăr, că povestirea aceasta este bună din punct de vedere tehnic, pentru că relatează trei povestiri în același timp. Și ele nu se stingheresc una pe alta. Este aspectul cel mai interesant. În primul rînd ai putea descoperi o parabolă. Un om este avid de sud, însă, cînd se întoarce în sud, sudul îl omoară. Aici ai parabola. Apoi ai povestea realistă a unui om care inebunește și ajunge să se bată cu un ucigaș beat. Apoi, în al treilea rînd — simbolul cel mai profund —, cred că totul este un vis. Povestirea

sează sint indeosebi, scriitori morți. Sint un om bătrîn. Aș putea fi un om mort, nu-i așa?!

PUBLICUL: Aș dori să reformulez o întrebare care v-a fost pusă mai devreme despre relația dintre personalitate și operă. Am dat de o remarcă a lui Flaubert: „Om nu este nimic, opera e totul”. Mă gîndesc la povestirea „Cele trei versiuni ale lui Iuda” și la posibilitatea ca, atunci cînd îți asumi o operă importantă, această operă poate să fie în opoziție cu omul.

BORGES: Sint stingherit de faptul că nu-mi pot aminti această povestire. Am scris-o și am uitat-o. Sint stingherit și de faptul că am scris trei versiuni care sugerează trei exemple diferite ale aceluiași subiect. Nici măcar nu pot să mi-o aduc aminte. Însă presupun că trebuie să existe o legătură între scriitor și opera lui. Altfel, opera n-ar fi decît o combinare de cuvînte, un simplu joc.

BARNSTONE: N-ați vrea să ne spuneti ceva despre prietenie? Vorbiți de ea foarte mult.

BORGES: Cred că prietenia este poate

faptul esențial al vieții. Prietenia, așa cum mi-a spus Adolpho Bioy Casares, are acest avantaj asupra dragostei: nu are nevoie de nici o dovadă. În cazul dragostei, ești mereu îngrijorat dacă ești iubit sau nu, ești mereu trist, anxios, în timp ce în prietenie poți să nu-ți fi văzut un prieten mai bine de un an. El te-ar fi putut chiar desconsidera. Ar fi putut încerca să te evite. Dar, dacă ești prietenul lui și știi că el e prietenul tău, nu trebuie să te îngrijorezi. Prietenia, odată stabilită, nu mai are nevoie de nimic altceva. Continuă, pur și simplu. Funcționează ceva magic, un fel de vrajă în cazul prieteniei. Aș spune că, poate, singura virtute care îi este permisă nefericitei mele țări este virtutea prieteniei. Și cred că Barnstone știe de bună seamă ceva despre asta. Cred că știe ce mult înseamnă prietenia pentru noi. De fapt cînd poetul Eduardo Mallea a scris o carte intitulată *Historia de una Pasión Argentina* (Istoria unei pasiuni argentinieni), m-am gîndit că trebuie să fie vorba despre prietenie căci este singura pasiune pe care o avem într-adevăr. Iar cînd am descoperit că era vorba de o simplă poveste de dragoste, am fost foarte dezamăgit. [...]

PUBLICUL: L-ați menționat în trecere pe Don Quijote și aș vrea să vă întreb dacă n-ați dori să comentați *Don Quijote*?

BORGES: *Don Quijote* este poate una dintre cele mai frumoase cărți scrise vreodată. Nu datorită intrigii — intriga este slabă, episoadele nu ajung nicăieri — însă omul, Alonso Quijano, care s-a visat *Don Quijote*, este poate unul dintre cei mai buni prieteni ai noștri. Este cel puțin unul dintre cei mai buni prieteni ai mei. Să crezi un prieten pentru atîtea generații este o faptă greu de egalat. Și Cervantes a făcut-o.

Traducere de MIHAELA SIMION CONSTANTINESCU

(Va urma)

POEZI GERMANI CONTEMPORANI

Hans-Ulrich Treichel

Hans-Ulrich Treichel : născut în 1952, în Versmold/Westfalen.
Publicații : *Tarantella*, Editura Harald Schmidt, în 1982 ; oratoriul *Cințee noi*

pentru Arthur Rimbaud, reprezentat în premieră la Școala superioară de muzică din Köln, în 1984 ; ultimul volum de poezii, *Lipsă de iubire*, Editura Suhrkamp din Frankfurt am Main în 1986. În 1985, primește *Premiul Leonce-și-Lena*.

Program nou

Aici sintem noi :
Sfioși pină la moarte,
cu adevărat treji numai în somn,
și nici măcar aceasta.

Noi vom străbate
în pas de dans pustiurile noastre.
Noi vom păli
cu obraji trandafirii.

Noi ne vom fi fideli,
deasupra tuturor gropilor de humă,
deasupra fiecărui morman de calcar.

Un car de plumb pentru
cei ce ne urmează.

Doi saci de ciment pe
fiecare om.

Atit de multă uitare

Atit de mult frunziș
și ramuri frinte,
lovituri tăioase în
fața rece.

Chiar și ce am spus
și ce am păstrat secret :
nu mi s-a dăruit.

Atit de multă uitare,
flagrantă plăcere. Inima mea în
nori și-n piept
o piatră.

Ar fi frumos

Ar fi frumos
și simplu să spui :
aici este viața mea,
în această cameră,
pe acest scaun
acesta sint eu.

Norii ar trece continuu
pe cerul alb-gri,
vintul ar agita pomi
și pădure, eu aș lua
cele mai ușoare ghete și,
ca în somn, aș găsi
drumul prin ușă.

Despre lucruri mari

Albastrul cerului
este numai prost copiat.
Eu am trăit, iubit și
m-am ras. Norii trec
atit de fără sens ușori și albi,
aerul este blind și mi se face
frig și cald. Cel mai plăcut
aș sta doar tolănit în pat,
tăcut și gras, visind
despre lucruri mari. Să plec atunci
de la voi, să fac ceva pentru
ceea ce voi fi blestemat : Eu am găsit,
prietenii, ceea ce caut.

In românește de DUMITRU VELEA

LIRICĂ AFRICANĂ

Paulin Joachim

Intr-o Africă traversind, de câteva decenii, o extraordinară efervescență spirituală. Paulin Joachim (n. 1931, Benin) aparține deja pleiadei clasice, aproape mitice a militanților „Negritudinii triumfante”. Jurnalist celebru și poet de excepție, eseist din stirpea marilor moralisti (comparat, pentru acuitatea portretelor și harul picturii de moravuri, cit și pentru stilul eclatant, cu La Bruyere, și aceasta cind abia depășise 30 ani), ideolog și strateg, dar și luptător efectiv, militind în numele universalității și aruncind anatema asupra oricărei mutilări a umanului, viața și opera lui sint exemplare și tipice pentru ceea ce istoria va înregistra drept o ultimă manifestare, în secolul al XX-lea, a categoriei **eroului civilizator**. Secretar al lui Philippe Soupault, unul dintre părinții suprarealismului, comentator politic la *France-Soir* ; director, din 1960, al magazinului *Bingo*, cel mai citit în Africa de arie francofonă ; fondator, în 1971, al revistei *Décennie 2*, — este totodată primul poet în ordine cronologică al țării lui (cu volumul *Un Nègre raconte*, 1954) și unul dintre marii poeți ai Africii și ai lumii.

Viziunea lui transcende teritoriile opuse, închis/deschis, Occident/Africa, profan/sacru. Versul lui, de o extremă densitate, copleșește prin rigoare și forță interioară, guvernată cu o mină de maestru în ample desfășurări, captind, prin penetrare magică, o realitate esențială. Verbe energice și întreaga gamă de imagini inventariate de psihanaliza focului se opun vocabulelor inerției, somnambulismului, spectrului morții. Rareori, în literatura universală, orgoliul și superbia de a reprezenta condiția umană, și de a demasca ceea ce o înlăntuie, au atins accente atit de autentice, ca în poemele din *Anti-Grâce* (1967), după cum nicicind și niciunde altundeva tematica specifică omului modern — în ipostaza lui neagră și africană — nu a avut șansa și privilegiul unei asemenea conjugări cu harul, rigoarea poetică și conștiința exponențială, ca în ultima lui carte — *Oraison pour une Re-Naissance* (1984). Din acest amplu poem polifonic, în care tensiunile personale și cele colective, conștient și subconștient, Istorie și Mit, prezent/trecut/viitor se întrepătrund, printre reverberațiile unei drame a exilului și a progresiei ființei în timp, — într-un fel de testament al Negritudinii, — oferim cititorilor noștri paginile de început.

Orație pentru o re-naștere

(fragment)

Tam-tamuri incendiate de aer de furtună și
luni catapultate,
tam-tamuri survolate de negre sirene săltind
din spumele mării,
tam-tamuri în erupție simultană pe patima
nisipurilor la ora mesei vaudu
scoarță torturată a obârșii mele
reincarnată în trecătorile aride ale drumurilor
exilului,

cazan în care se animă și se reincheagă pentru
eternitatea redescoperirilor limbajul meu primitiv
tatuat de răgetele fiarelor
și de stridentele riturilor Orisha,
vă simt astă-seară cu un ochi violent
de braconier în clarul dedal
al eructațiilor voastre, voi faceți să bată în mine
o inimă de om reinviat, ritmind la rindul ei,
ca preambul la piciorul arborelui călătorului,
omagiul ei singular adresat morților tribului
care i-au lăsat moștenire viețile lor intrerupte.

Aveți a-mi povesti o istorie
de trăit în picioare, este vorba pentru noi de a-ntinde
limba pină la rupere și pentru voi de a mă induce
din nou în cunoaștere,
pentru a fi din nou admis la a împărtași siesta
elementelor și pentru ca această ghiulea

de limbă de lemn
pe care-o trag în sfirșit să-și depună scorile și
spaimile care o locuiesc pentru a se înveșminta
în furtuni și în fulgere
și a celebra împreună cu noi panteista serbare
care se-anunță, căci eu nu am pierdut contagiunea
dansului

Vă regăsesc, vechi tambururi ale străbunilor mei,
pentru a regăsi o istorie care nu va mai fi
strangulată de anemiile erecției,
care în pericol nu va mai fi de rănire, eu ard
de o torențială nerăbdare de a atinge
cel mai pur semn al meu de identitate, voi vibrați sub
miinile magice ale hunganului și se topește
privirea mea mincată de madarozo
în răcelile Nordului, țarina despicată
de orgasme fața-mi improașcă, cu lanțurle

naufregiate
ale copilăriei, voi tunați pentru a face să cadă
carapacele
care contrariază zborul, pentru a precipita funeraliile
efemerului și-ale lumii factice, inocenta se clatină
pe picioarele ei și străbate de-a-ndoaselea
acuplări insolite pe fondul de cer indigo
și imi umple urechea aidoma valurilor oceanului
în adincul unei cochilii, minia incoercibilă
a marinarilor de serviciu ai vieții.

Imi amintesc, imi amintesc puterea voastră tiranică
asupra adolescențelor noastre timide, singele nostru

coagulat

Artă africană — Ceramică de pe fațada fostului sediu al O.U.A. din Kinshasa

sub amenințarea fluturată a zeilor-lari
atunci cind setea noastră de libertate,
pulsuniile noastre se înșelau asupra obârșiei
ori tutuiau valorile stabilite. Și în timp ce
țișnește, de cealaltă parte a riului,
fantoma tinereții mele peregrinante
afundindu-se prin munți și cuvinte
în gura de lup a emisferelor bolnave de podagră
în care diminețile niciodată nu triumfă de ritmuri,
imi amintesc aceste brățări de kori pe incheieturile
noastre,

semn al reunirii noastre-n credință, aceste tessere
pe care le urmăram din port în port
înainte ca virtutea lor să nu se evapore
în vintoasele largului.

Era timpul cind cîntam deja mizeria
omului cu inima tinguioasă,
timpul hibernării în care încalusați
încercam în pofida a orice să dansăm
cu brațele înlăntuite pe la spate, cum mai tirziu
ne desfăcurăm lăuntrurile
pentru a recupera fugoasele noastre identități
în hazardul continentelor.
Imi amintesc de asemenea acei clopoței
reacoperiți de singe și puf
ce răsuna z și noapte
în penumbra colibelor și țineau în trezie
spiritele, reconfortau sufletul plin
de devoțiune al bunicii mele
arse de liturgia yoruba.
Eu nu mai sint pasărea de rasă incoruptibilă

ci un bătrîn copil bălțat, înșepenit
între esență și asemănare,

eu revin la aceste pămînturi de nimic
de unde au plecat vocile
ce au împins soarele negru să se ridice,
vă readuc transporturile mele de iubire
ades primite cu brufuluieli
și ceea ce-mi rămîne din torsul meu hirsut
de catolic dansator ostenit
de a fi tropăit fără odihnă pe scena lumii
cu singura grijă de a o agrementa
cu o podoabă de sticlă în plus.

Din nou în rinduri cu voi,
ritmuri obsedante ale profunzimilor, cum altădată
în încrucișatele noastre corespondențe
ori de cite ori memoria fulgerată
începea să se bilbiie și orizontul devenea
ilizibil în spatele peisajelor de purgatoriu.
Eu mă agățam de crengile voastre
în desfundatele drumuri și voi mobilați
cu fervearea voastră interstițiile calvarului.
Voi împărtașeați drama destinului meu
servindu-mi la țanc fraza sonoră,
care galvanizează, o concluzie abruptă
purtind insemnul mitologiei profane
pe care o aprindeați sub pașii mei
ca pe un jăratec al viitorului.

Prezentare și traducere de
GABRIELA NEGREANU